

Natur & miljø

Laks på villstrå

Norges Naturvernforbund

3/1998 • KR 39

Oppskriften på en idyll

Krisen i
Naturvern-
forbundet

Den store gift-jakta

I fem uker har mannskapet ombord i Alfa Pilot tatt gift-prøver langs hele kysten. Desverre fant de det de lette etter.

Jens P. Toldnæs

Hvordan unngå å skyte seg sakte i foten med kanon (mens man ligger nede)?

III. K. Berger/dEDBsign

DET ER UTROLIG mye dumt man kan gjøre når man helst burde gjort noe lurt. Men når nøden er størst er hjelpen nærmest borte. Det står det, trykt på hvitt, i Nils Fredrik Nielsens lille bok «Tristesser i utvalg». Og Nielsen vet hva han snakker om – han har gitt ut flere samlinger med de såkalte tristessene – de blir brukt av toastmastere, festtalere og skribenter over det triste land. Folk ler så de gråter (det ligger jo litt i tristesse-formen) og Nielsen har sikkert tjent gode penger på de små bøkene.

Her begynner og slutter likheten med Norges Naturvernforbund. Tristesser har det jo vært rikelig av i organisasjonen i den senere tid. Det skrives om dem også – og folk ler. Påfallende mye. Likevel blir det ingen penger av denne aktiviteten. Hva er det Nielsen har som ikke vi har?

NIELSEN SIER FOR EKSEMPEL: Kritikken var så rettferdig at hun gikk i seg selv (det har vi jo gjort) og ble der (det har vi også gjort – men likevel ...). Videre; Det går en hårfin grense mellom etikk og seigpining. Den er noe mer finurlig, men lar seg fint tilpasse en gjennomsnitts mediahverdag i Norges største og akk så kjempedemokratiske miljøorganisasjon.

OGSÅ EN TIL VÅRE KREDITØRE; Du skal ikke sparke dem som ligger nede – bare gå stille forbi. Joda – Nielsen har utvilsomt mye å lære oss.

Til våre kollegaer i andre deler av miljøbevegelsen passer jo «Du skal unne dine

venner å se deg mislykkes» slett ikke verst.

Nå har ikke alt vært bare svart i Naturvernforbundet i det siste. Ved flere anledninger har organisasjonen vår «ryddet opp» internt i saker og ting – kommet på offensiven så og si. Etter slike krafttak er det – i følge Nielsen – ofte som en sten faller fra ens hjerte – og ned på føttene. Jo takk ...

Men slike tristesser tjener altså Nielsen penger på – det gjør ikke vi. Ergo må vi finne på noe annet. Bevege oss bort fra bøkene og over til teateret kanskje? Det er en rekke stykker Naturvernforbundet kunne satt opp. Scener lager vi selv – det er ikke noe problem. Ibsens Gjengangere kunne kanskje egne seg – skjønt Shakespeares «Stor Ståhei for Ingenting» er muligens vel så bra.

PROBLEMET ER at det neppe ville gitt særlig mye penger i kassa. Folk går ikke så mye på teater, og særlig ikke hvis de får muligheten til å se en gjeng amatører radbrette en klassiker.

Kanskje burde vi arrangere noe mer spektakulært – samtidig noe vi var flinke til. Fallskjermoppvisning på Hellerudsletta er en mulighet. Naturvernforbundet har fått god pressedekning på slike fallskjermopplegg tidligere. Vanskeligheten her er selvsagt å finne en hopper som er villig til å ta spranget med en fallskjerm som er så liten at ingen gidder å skrive om den engang.

NEI – DET MÅ BLI NOE MED FOTBALL. Etter VM i Frankrike er det klart at fotball er temmelig populært. I tillegg er det mye penger i det. En veldedighets-

kamp eller to med de rette motstanderne burde gjøre susen. Det med motstandere kan imidlertid bli et problem.

«Se Naturvernforbundet slå vannrette tunneller på NSB!»

Eller; «Vil De Grønne temme sft's giftige angrep?», tar liksom ikke helt av. Vi kan ikke spille mot bøndene – de er vi jo venner med.

Næringslivet er viktig for sponsorbilletene – de må vi ikke tirre opp (litt har vi da lært av Bellona) så det går ikke. Nei det må bli noen andre. Noen vi hater skikkelig. Miljøverndepartementet kanskje. Det er jo de som er skyld i at vi er den suppa vi er i når de ikke ville gi oss penger bare fordi vi hadde tøystet bort noen andre.

Hva så med laget? Heidi Sørensen er en publikums magnet. Riktignok på transferlisten, men hun leies inn og plasseres sentralt på midten med sentralstyret i en en fembackslinje bak. Innimellom springer det en hærskare av spillere fra sekretariatet som egentlig ikke gjør noe – de bare er der for å forvirre.

Erik Solheim blir vårt farligste våpen fremover på banen (alle fra Sogn og Fjordane er jo sinnsykt gode i fotball). Med en utrolig utholdenhet og noen lange høyre-venstre finter vil han psyke ut et hvert forsvar i løpet av en viss tid. Solheim er jo også målmann. Han vil derfor trekke bakover på banen for å ivareta mer defensive oppgaver dersom sentralstyrets fembackslinje skulle vise seg å lekke. Blir det uavgjort – ja da er det omkamp – som vanlig! □

Innhold

Sofiepris til Nigeria 10

Noen miljøvernere ofrer fritida – andre setter livet på spill

Opprettere snubler i laksetrappa 16

Norsk fiskeoppdrett er en økonomisk suksess – og en økologisk fiasko

Rørende og sykkelig morsomt 24

Aldri sett et lykketroll dusje før? Svensken Ulf Huett Nilsson presenterer feriebilder som setter fantasi og fotolyst i sving

Den store giftjakta 32

Vi følger Naturvernforbundet, Natur og Ungdom og Blekkulf på giftjakt langs kysten

Berg og daldugnad 38

I Utladal har folk laget idyllen sin på dugnad.

Vi vasser i mat vi ikke ser 46

Vil du skjære ned på matbudsjettet – ta med kniv på søndagsturen. Eller spis ugresset i hagen. Det fordrer at du er litt kresen – maten er nemlig meget velsmakende.

Hvor levende er Levende Skog? 48

Nå er det opp til skogbruket selv å bestemme mener Naturvernforbundet

Naturvernforbundet – quo vadis? 51

Leder Erik Solheim ser seg forover og bakover etter en temmelig turbulent tid i organisasjonen

Faste spalter

Grønsj 2 • Nyheter 4 • Grønn pepper 9 • I kameraøyet • Liv i laga 50 • Blekkulf 54

Forsidefoto: Naturvernforbundets giftpatrolje utenfor Rosenberg verft i Stavanger. Foto: Stavanger Aftenblad

Leder

Over lik etter olje

ORGANISASJONEN ENVIRONMENTS RIGHTS ACTION (ERA) i Nigeria har blitt tildelt den nystiftede Sofieprisen. Det er vanskelig å tenke seg noen som fortjener den mer.

I likhet med norske miljøvernere kjemper ERA mot myndighetenes oljeutvinning. I motsetning til norske miljøvernere setter de livet på spill. Det er vanskelig å forstå hva det innebærer. Nigerianske myndigheter går bokstavelig talt over lik etter olje. 50 000 mennesker fra Ogoni-folket er drevet på flukt. Det er en by på størrelse med Drammen. 2000 mennesker er drept. Reglrett slaktet ned.

Det er utrolig tappert å drive åpenlys miljøkamp under slike forhold. Samtidig blir våre egne problemer trivielle og nærmest pinlige. I hvertfall det som har dominert mediabildet for Naturvernforbundets del i den senere tid; intern-krangel og pengemangel. Selv om forholdene er lite sammenlignbare er det snakk om to medlemsorganisasjoner i Friends of the Earth som begge kjemper mot blant annet oljeutvinning. Oronto Douglas, nestleder i ERA kommenterer bråket i Naturvernforbundet med at vi nærmest har en plikt til å overleve. Og Naturvernforbundet kan sikkert ha noe å tilføre ERA som er en forholdsvis ny organisasjon som jobber under vanskelige forhold. ERA har likevel kanskje vel så mye å tilføre oss ved å vise at djerv innsats kombinert med fokus på det vesentlige gir resultater.

Hva kan vi gjøre for å hjelpe ERA? Først og fremst øke presset mot Statoil. Den norske oljegigantens samarbeid med militærregimet i Nigeria er pinlig. Blodig pinlig.

Tom E. Økland

NATURVERN FORBUNDET

Utligger: Norges Naturvernforbund
Postboks 6891 St Olavs plass, 0130 Oslo, Norge
Besøksadresse: Hammersborg Torg (9. etasje), Oslo
Tlf: 22 99 33 00. E-post: redn@sn.no Telefaks: 22 99 33 10.
Bankgiro: 8200 01 44203 Postgiro: 0803 5 09 46 02

Redaktør: Tom Erik Økland
Redaksjonssekretær: Jens Petter Toldnæs
Fotoredaktør: Bård Løken
Journalister: Kristian Jahre, Siri Lehne Nilsen, Andreas Tjernshaugen
Redaksjonen: Ragnhild Noer, Jon Bjartnes, Geir Kristian Lund, Knut Are Tvedt.

Annonser: Naturvernforbundets Markedskontakt A/S
Tlf: 22 71 92 20
Design/layout: dEDBsign, Ketill Berger
Sats, repro og trykk: Aktietrykkeriet A/S
Natur & Miljø trykkes på 100% resirkulert papir.

Abonnement institusjoner: kr. 340,-
Abonnement enkeltpersoner: kr. 225,-
Bestilles hos: Naturvernforbundets medlemservice,
Postboks 6891 St Olavs plass, 0130 Oslo, Norge.
Tlf: 22 99 33 00. Telefaks: 22 99 33 10
Naturvernforbundet inntar ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & Miljø.

norsk fagpresse

Natur & Miljø er tilsluttet Fagpressens Redaktørplakat

Miljø, moral og makt tema på oljemesse

Miljø og menneskerettigheter står øverst på dagsorden når den internasjonale oljeindustrien samles til et av bransjens

AV JON BJARTNES

USA, visepresident Al Gore skal snakke om hvilke globale miljøutfordringer energiproducentene står overfor. Den tyske sentralbanksjefen Hans Tietmeyer skal snakke om energibehov og miljøkrav sett fra en bankmanns side. I salen sitter hundrevis av godt betalte tilhørere, fra regjeringer, organisasjoner og ikke så rent få av verdens største multinasjonale selskaper. Anledningen er den store oljemessa Offshore Northern Seas (ONS), som arrangeres i Stavanger fra 25. til 28. august.

Politisk messe

ONS arrangeres annethvert år. For den internasjonale oljebransjen er ONS blitt en av tre store messer og konferanser. Mens konkurrentene i Houston og Aberdeen stort sett nøyer seg med å vise fram det siste innen produksjonsteknologi, har messearrangørene i Stavanger dessuten spesialisert seg på politikk. Blant temaene under årets messe er klima og energifektivitet, økt bruk av naturgass – og menneskerettigheter.

– Det er udiskutabelt at miljøhensyn er en del av agendaen for oljeindustrien. Og miljøfaktoren har aldri vært så viktig som nå. Oljeselskapene ser på miljøtiltak som noe man kan tjene penger på, og særlig på sikt: Selskaper som ikke tar miljøhensynene på alvor kommer til å forsvinne, sier

Jostein Mykletun, generalsekretær for ONS.

«Mr. Ozone Man»

Mykletun regner med over 30 000 besøkende, 1200 utstillere fra 25 land og 150 akkrediterte pressefolk. For utstillerne koster det millionbeløp å delta.

– Interessen for messa er større nå enn den har vært de siste ti-femten årene, sier Mykletun.

En av grunnene er USA, visepresident Al Gore. «Mr. Ozone Man», som noen av hans politiske motstandere har kalt ham, representerer den første amerikanske regjering som har tatt klimaproblemene på alvor. Gjennom Kyoto-avtalen har amerikanerne for første gang forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser som karbondioksid. Til tross for stor skepsis i hjemlandet ser det ut til at Clinton, Gore & Co har tenkt å følge opp. Ingen skal påstå at oljebransjen jubler for den slags: I en lett resignert tone slår ONS-arrangørene fast at «Clinton administrasjonen har vært utrettelig i sitt forsvar av (Kyoto) avtalen.» Men når signalene kommer fra Det Hvide Hus, stopper selv de største selskapene opp for å lytte.

– Selv om det fortsatt er vitenskapelig tvil omkring teoriene om klimaendringer, er det nå stemning for at denne tvilen skal komme miljøet til gode, sier Mykletun.

Tysklands sentralbanksjef Hans Tietmeyer er et annet effektivt trekkplaster. Mange

toppmøter i Stavanger i slutten av august. Noen av klodens mektigste menn er påmeldt.

vil ha det til at Tietmeyer er en av Europas mektigste.

– Det er helt ekstraordinært at Tietmeyer kommer til ONS for å gi et foredrag om finans, energi og miljø. Vanligvis snakker han bare til forsamlinger av finansfolk, sier Mykletun.

Menneskerettigheter

Makt skal imidlertid ikke være det eneste kriterium for å slippe til fra ONS' talerstol. For første gang i en sammenheng som dette blir det debatt mellom bransjefolk og menneskerettsaktivister.

I flere land er oljeselskaper blitt beskyldt for å alliere seg med brutale regimer, og for å neglisjere rettighetene særlig til urfolk. Et norsk eksempel er debatten om Statoils virksomhet i Nigeria. Nå

løftes disse spørsmålene opp på bransjens egen dagsorden. Amnesty Internationals generalsekretær Pierre Sanæ er invitert for å innlede om menneskerettigheter, etikk og miljø. Det skal også holdes paneldebatt med folk fra opposisjonen i Nigeria, Burma og Øst-Timor, pluss statsminister Kjell Magne Bondevik, Thor Heyerdahl og representanter for industrien.

– På dette feltet er vi glade for å si at vi er litt i forkant, som det heter. Hadde messa gått et annet sted enn i Norge ville det neppe blitt en slik diskusjon om menneskerettigheter, sier Jostein Mykletun. For at ONS-messa skal fortsette å ligge i forkant, regner han med at et viktig tema på neste messe vil bli fornybare energikilder. □

– Come on punk – make my day ... Padder er ikke redde for noe.

Foto: Samhø

Vil bygge diesel-elektriske fiskebåter

Ulvans båtbyggeri på Hitra ønsker å bygge fiskefartøyer med dieselelektrisk framdrift. Verftet lover blant annet miljøfordeler.

AV TOM ERIK ØKLAND

Dieselelektrisk framdrift betyr at båtene utstyres med elektrisk hovedmotor. Denne får strøm fra en eller flere generatorer. Supply-fartøy og ferjer bygges ofte med en slik løsning. Nå forsøker Ulvans båtbyggeri å finansiere bygging av fire-fem fiskebåter med denne typen framdrift.

– En vanlig linebåt har gjerne en dieselmotor som yter 1000 kW samt hjelpe-maskineri på tilsammen 800 kW. Vi vil erstatte en slik konvensjonell løsning med en el-motor og tre dieseldrevne generatorer på tilsammen 1500 kW.

Framtidens fiskeflåte kan bli dieselelektrisk

Foto: Ragnar Frisli

Generatorene skal drive alt ombord, forteller Harald Ulvan ved Ulvans båtbyggeri.

Miljøgevinst

Ulvan mener systemet blant annet innebærer bedre drivstofføkonomi, og dermed mindre utslipp. Ved «full fart forover» er riktignok dieselelektrisk drift mindre effektiv enn konvensjonell framdrift. Miljøbesparelsen kommer først ved nedslanking.

– Senker man litt på farten blir drivstoffgevinsten betydelig. Ved leting etter fisk og under fiske vil også løsningen være miljøriktig, fordi man kun tar ut den energien man trenger. I konvensjonelle fartøyer har man en diger dieselmotor gående på tomgang i slike situasjoner, forteller Ulvan.

Også ved høy sjø, det vil si bølgehøyde over tre meter, mener Ulvan at dieselelektrisk framdrift er lønnsomt for lommebok og miljø. Men han vil ikke ut med hvor stor prosentvis besparelse i drivstofforbruk han tror er

mulig for det nye systemet. Økt lastekapasitet og større driftssikkerhet skal båteiere som velger dieselelektrisk framdrift få med seg på kjøpet. Det er det ingen tvil om blant ekspertene. Men dieselelektrisk framdrift for fiskefartøyer er omstridt.

Trondheimsinstitusjonen Marintek har tidligere utredet dieselelektrisk framdrift for et annet skipsverft. Konklusjonen var da at teknologien ikke var lønnsom, verken i forhold til investering eller drift. Marintek konkluderte blant annet med at drivstofforbruket ville øke med en slik løsning.

N&M Bulletin har forsøkt å kontakte oppdragsgiveren for Marintek, men har ikke kommet i kontakt med rette vedkommende. Dermed har det ikke vært mulig å få ut tallmaterialet fra Marintek-prosjektet. □

Fryktløse padder og fisker

Amfibier og fisk har ikke våget å krysse utviklingsgrensen som gir evnen til å føle redsel.

Krypdyr og pattedyr viser følelser på frykt, mens fisk og amfibier ikke gjør det. Disse uredde opplysningene fremsta den canadiske forskeren Marcel Cabana ved Labal University på en forskerkongress i Arizona nylig.

Hjertefrekvensen hos en firfisle eller rotte øker dramatisk selv når dyret blir forsiktig behandlet av mennesker, skriver bladet

New Scientist.

Fire oksefrosker som ble utsatt for samme behandling viser imidlertid ingen tegn på redsel, selv etter et minutt behandling. Hjertefrekvensen hos frosk har likevel evne til å synke og øke når dyret er i variert aktivitet.

To andre frosker og en gjeng gullfisk viste heller ingen tegn på redsel etter å ha blitt håndtert og målt av forskerne.

Cabana mener frykt er den mest elementære form for bevissthet og at krypdyr og pattedyr har passert en evolusjonsgrense amfibier og fisk ikke har våget seg over. □

PVC-produsenter anklaget for mord

I Italia er flere store kjemikaliefabrikker anklaget for mord på ansatte og uopp-rettelige skader på miljøet. Årsak er utslipp fra PVC-produksjon.

Av KRISTIAN JAHRE

I begynnelsen av april måtte 27 direktører fra fabrikker i Porto Marghera-området ved Veneziabukten i Nord-Italia møte i retten anklaget for mord og uopp-rettelige skader på naturen. Skadene skal ifølge anklagen være følger av flere tiår med dårlig internkontroll og jevnlig

utslipp fra PVC-produksjon. Tilsammen 117 arbeidere skal ha dødd av skadene. Bak anklagen står slektninger av de døde arbeidene, samt tidligere fabrikkarbeidere som er blitt syke på grunn av liknende skader, melder det britiske tidsskriftet ENDS Environmental Daily.

Visste om problemet

Helseproblemer i forbindelse med produksjon av vinykloridmonomer (VCM), råstoffet til PVC, dukket opp allerede midt på 70-tallet i Porto Marghera. Likevel ble det ikke satt fokus på problemet før det ble rapportert om unormalt mange tilfeller av kreft i området tidlig på 80-tallet. Kompensasjon ble da betalt

til ofrene, men ingen avvergende tiltak ble igangsatt.

En tidligere kommunalt ansatt med god kjennskap til helse- og sikkerhetsrutiner hos selskapene i Porto Marghera, sier i et anonymt intervju med ENDS at det var meningen å gjøre mer med saken, men at det aldri ble gjort.

– Fabrikkelederne var redde for å få mye oppstuss om saken, og fagforeningene var redd arbeidsplasser skulle forsvinne, forklarer han.

Gamblen med arbeiderne

Anklager Felice Casson mener arbeidsgiverne har spilt lotto med arbeidernes liv og betegner rettsaken som historisk.

– Vinner saksøkerne, er det første gang jobberelaterte dødsfall i Italia blir vurdert til å være en direkte konsekvens av neglisjerende holdninger hos arbeidsgiver, sier han. Casson skal tidligere ha uttalt at arbeiderne i Porto Marghera «ble brukt som slaktekjøtt».

Flere vil saksøke

I forbindelse med rettsaken er det kommet fram urovekkende undersøkelser over forurensningsnivået i Venezia-bukta. Disse avslører høye konsentrasjoner av dioksiner, sprøytegifter og tungmetaller som kobber og bly. Lokale myndigheter og italiensk miljøbevegelse har derfor også anmodet om å få saksøke fabrikkene. □

Krabber kan skade immunforsvaret

Folkehelsen kan ha funnet minimale forandringer i immunsystemfunksjonene hos personer som har spist dioksinholdige krabber. Prosjektet er unikt.

Av TOM ERIK ØKLAND

Folkehelsen har undersøkt immunsystemets funksjoner hos et tredvetalls storkonsumenter av krabbe fra grenlandsfjordene. Området hadde inntil begynnelsen av 90-tallet store utslipp av dioksiner og furaner, noen av de verste miljøgiftene man

kjenner til. Selv om utslippene er kraftig redusert, finner man store overkonsentrasjoner i krabber og fisk i fjordsystemet.

For mye

Folkehelsas undersøkelser viser at storkonsumenter av krabber får i seg mer dioksiner enn hva ekspertene mener er sunt. Grensen er satt til 35 pikogram per kilo kroppsvekt som ukentlig inntak. Gjennomsnittet for krabbespisende menn i grenlandsområdet er beregnet til 62 pikogram. I et

nyhetsbrev understreker derfor Folkehelsen at det er viktig å følge kostholdsrestriksjonene i området.

Men Folkehelsen har også forsøkt å finne skadeeffekter hos krabbespiserne. Skader på immunsystemet er blant de mulige effektene av for høyt dioksininntak.

– Vi har studert hvite blodlegemer fra prøvepersonene. Cellene er dyrket i laboratoriet, for å gjennomføre ulike immuntester, forteller seksjonsoverlege Martinus Løvik ved seksjon for miljøimmunologi.

Folkehelsen har også sett på respons på vaksinasjon hos forsøkspersonene.

Tall må fingraskes

Forsøket har hittil ikke gitt forskerne grunn til å trekke mange konklusjoner. Responsen på vaksinasjon

var normal. Løvik mener man kanskje kan se tendenser til endringer ved enkelte av immunfunksjonene hos krabbespiserne, men understreker at alle resultatene ligger innenfor normalområdene.

– Det er flere problemer knyttet til å tolke analyseresultatene. For det første er det vanskelig å sette klare normalområder for enkelte av immunskadene vi har studert. Ikke alle tendensene til avvik var i negativ retning, og tendensene kan skyldes annet enn dioksininntak, for eksempel generelle matvaner. Dessuten har vi analysert blodet hos prøvepersonene for over tredve forskjellige varianter av dioksiner, furaner og PCB. Dermed sitter vi med et enormt statistisk materiale, forklarer Løvik. □

Øvre Otta blir film av format

Øvre Otta vant filmpris

Hovedrolleinnehaveren i årets beste kortfilm heter Øvre Otta, og til høsten får den kontroversielle utbyggingssaken i Oppland etter all sannsynlighet oppmerksomhet på kinoer over hele landet.

Av KRISTIAN JAHRE

– Dette er kjempemessig, sier filmregissør Skule Eriksen på telefon fra Grimstad. Eriksen har nettopp mottatt Terje Vigen-prisen for en ni minutter lange filmsnutt om Øvre Otta-vassdraget under kortfilmfestivalen i Grimstad. Terje Vigen er norsk kortfilms noe mer anonyme fetter av amerikanske Oscar og norske Amanda og deles ut til beste kortfilm. Opptakene til Øvre Otta-filmen ble gjort i fjor høst, men først nå er den klar for publikum.

Radikal form

Øvre Otta-filmen er spesiell og noe uvanlig bekjentskap i kortfilmsammenheng. For det første er det en film om natur, som ikke er et veldig vanlig tema for denne uttrykksformen. For det andre har den ifølge

regissøren både en radikal og tøff form. Uten å bli for nasjonalromantisk og klissete, har Skule Eriksen prøvd å skildre både det vakre og det mystiske ved det flotte vassdraget i Oppland.

– Noen vil elske filmen, andre vil hate den. Uansett vil den vekke oppmerksomhet, og det er nettopp det som er meningen – å sette søkelys på denne meget viktige saken. Øvre Otta må for all del ikke bygges ut, sier Eriksen. Samtidig retter han en stor takk til lydmann Håkon Lammetun og fotograf Sten Holmberg som har bidratt sterkt til å gi filmen det spesielle preget.

Lanseres i Otta

Nå håper Eriksen det blir fart på lanseringen av filmen.

– Med denne prisen i bakhånd, blir det sannsynligvis lettere å sette opp filmen hos Oslo Kinomotografer til høsten, sier han.

Premieren vil Eriksen forsøke å legge til Otta, som han kaller selve kamparenaen. Deretter vil han jobbe for å distribuere kortfilmen til andre kinoer i landet. Dessuten blir filmen sannsynligvis også vist for filmfolk i utenlandet.

– En Terje Vigen-vinner inviteres ofte til andre festivaler for å vise sine filmer, sier regissør Eriksen. □

Faksimile fra Natur & miljø nr 5-6-98.

Kulturbilur til framtiden

SIDEN 1970-TALLET har det kommet til å handle mer og mer om installasjoner. For noen ble maleriet for flatt og skulpturen for fattig. Følgelig fant unge grenseoverskridere fram til utstillingsformer som åpnet for romlig organiserte kombinasjoner av all slags ting og tang: Materialer, bruksgjenstander, bilder, filmer, lys, lyd etc.

Nå har det seg videre slik at det jobbes iherdig med å få anlagt en firefelts motorvei fra Oslo til svenskegrensen. Med utgangspunkt i en teknokratisk forståelsehorisont kunne vi kanskje kalle den nye E6'en for en installasjon – noen synes jo at kraftverk er kunstverk. Men siden dette ennå ikke er en helt alminnelig betraktningssmåte, siden vi altså ikke får oss til å se selve E6 som installasjonskunst, har man i Østfold besluttet å gjøre noe kreativt i tillegg. Et forprosjekt, «Kunst langs veg», er allerede ved veis ende, og i juni ble det gitt grønt lys for en videreføring under merkelappen E6-Art.

Dette er bra. Dette går vi for. Selvsagt er det mer givende å kjøre gjennom et landskap preget av kunstverk, enn gjennom slum og vanlig trøtt, ubearbeidet natur. Derfor bør vi bør kunne koste på oss selv og turistene, inspirerende omgivelser som peker framover, et motorveimiljø som kan gi vår bilende generasjon et realløft.

Jeg er ikke i tvil om at installasjonskunstnerne vil stå i kø for å sette sitt preg på E6. Det vil heller ikke skorte på konsepter. Men om en

ellers dyktig kunstner allikevel skulle komme til å stå fast i veigrøfta ved kreativitetens motorvei, stopper jeg gjerne opp for å tilby følgende lift:

Siden installasjonene skal oppleves i farta, bør de være særdeles langstrakte, slik at vi kan få med oss poengene uten å bli unødig distraheret under kjøringen. Gode eksempler som svarer til dette kravet vil være: Kilometerlange bølgende aluminiumsbelter noen meter oppi flatlandets svakt skrånende kornåkre knagti et hint om framtidens strandlinjer. I samme gate (så å si) kan jeg tenke meg store fiskestimer i passende høyde over veibanen. Fiskene – millioner hvis vi f.eks. tenker sild – kan lages i fargerik refleksplast. Og når vi først snakker om millioner: Burde vi ikke installere omtrent én million blinkende blålys i en tunnel? Jeg mener som en påminnelse om at det dør omtrent en million mennesker i trafikken hvert år her i verden?

Og endelig vil jeg foreslå en installasjon som kan antyde noe om at de på alle måter hensynsløst kostbare veianleggene vi bygger i dag, neppe vil få betydning for framtidens generasjoner som særlig annet enn museale gjenstander – kulturminner som forteller om de generasjonene av menneskeheten som ikke fikk nok av mobilitet, for det i følge alle relevante fysiske lover sa stopp av seg selv. Jeg ser følgelig for meg at de mest spektakulære veistrekningene allerede nå kan få overbygg uformet som enorme glassmontre. På glassveggenes utside males her og der tilskueransikter som storøye prøver å forstå en tapt kultur. I en snakkebole stilles spørsmål vi ikke forstår betydningen av.

Men underveis og i farta forstår vi godt at det blir en fin kulturbilur.

ARILD ÅDNEM

Miljøvernere med livet som innsats

De slåss for naturvernsaker bokstavelig talt med livet som innsats. De er Naturvernforbundets søsterorganisasjon i Nigeria, og 15. juli var Environmental Rights Action (ERA) i Norge for å motta Sofieprisen.

Av KRISTIAN JAHRE

Det finnes priser og utmerkelser for det meste. Den største ære som kan gjøres på gode filmer og skuespillere er å gi dem en Oscar-statuetten. Idrettsutøvere har ofte et OL-gull som selve målet med det de bedriver, og er du en drivende god forfatter kan du kanskje oppnå en Nobels litteraturpris. For ikke å snakke om Nobels fredspris som blir delt ut til Moder Theresa, Yassir Arafat, Pugwash-bevegelesene, Paven og andre som har gjort en innsats for verdensfreden.

Men noen stor internasjonal pris for de som har gjort en innsats for naturen – selve livsgrunnlaget – har glimret med sitt fravær. Helt til ifjor. Da ble Sofieprisen innstiftet av forfatteren Jostein Gaarder og hans kone Siri Dannevig.

Prisen er en internasjonal miljø- og utviklingspris på 100 000 amerikanske dollar og skal deles ut hvert år. I statuttene heter det at Sofieprisen skal deles ut til enkeltpersoner eller organisasjoner som på banebrytende eller særlig oppfinnsom måte har pekt på alternativer til dagens utvikling og/eller satt slike alternativer i verk.

– Viktig anerkjennelse

15. juni ble den nigerianske miljø- og menneskerettighetsorganisasjonen Environmental Rights Action (ERA) de

Godwin Uyi Ojo (fra venstre), Oronto Douglas og Uche Onyeagucha måtte smugles ut av Nigeria for å komme til Norge og motta Sofie-prisen på vegne av ERA. Her er de sammen med Naturvernforbundets Aina Edelmann som sørget for å gi de tre naturvernere noen hyggelige dager i Norge.

Foto: Kristian Jahre

første til å motta Sofieprisen under en tilstelning i Universitetets Aula i Oslo. Prisen fikk de for sitt arbeid for menneskeverd, miljø og demokrati.

Pengene skal ERA bruke til å starte et ressurscenter for lokalbefolkningen i den nigerianske byen Benin, men det er ikke pengesekken med 100 000 dollar

Bakgrunn:

■ Environmental Rights Action (ERA) i Nigeria er en miljø- og menneskerettighetsorganisasjon, tilknyttet Friends of the Earth. Naturvernforbundet er også tilknyttet Friends of the Earth. ■ ERA har stått sentralt i arbeidet med å kartlegge miljøskadene av oljeselskaperes virksomhet i Ogonifolkets områder på Nigerdeltaet. ■ 50 000 mennesker fra Ogonifolket er drevet på flukt fordi jorda deres har blitt ekspropriert. Dessuten har både jord, vann og luft blir dramatisk forurenset. Dette har ført til omlag 75 prosent

reduksjon i avlinger og feilernæring i 25 prosent av befolkningen. ■ ERA blir stadig motarbeidet av landets diktatoriske regjering, og ifølge flere uavhengige kilder er opptil 2000 mennesker – i all hovedsak sivile – blitt drept av myndighetenes soldater i den pågående konflikten. ■ I 1995 ble den nigerianske forfatteren Ken Saro-Wiva og åtte andre miljø- og menneskerettighetsforkjempere fengslet og senere henrettet.

■ ERAs 35-årige leder Nnimmo Bassey har også vært fengslet gjentatte ganger. Basseys pass er beslaglagt av myndighetene, og han ble nektet utreisestillaelse til Norge for å motta Sofie-prisen. ■ ERAs tre representanter som var i Oslo for å motta Sofie-prisen ble smuglet ut av Nigeria med falske pass og brakt til Norge via omveier. ■ 20 miljø- og menneskerettighetsaktivister sitter (idet N&M gikk i trykken) fortsatt fengslet i Nigeria uten lov og dom.

som opptar dem mest.

– Sofieprisen betyr først og fremst internasjonal anerkjennelse av ERA. Prisen gjør at vår stemme nå vil høres bedre og er et uttrykk for at det internasjonale samfunn tar miljø- og menneskerettighetsproblemer i Nigeria alvorlig, sier ERA's nestleder Oronto Douglas.

2000 drept

Som mange vil være kjent med er Nigeria et land med store oljeforekomster, og ERA har siden de ble etablert i januar 1993 jobbet med å kartlegge miljøskadene av de store oljeselskaperes virksomhet i Nigerdeltaet.

I dette området er over 50 000 mennesker av Ogonifolket drevet på flukt fordi deres landområder er ekspropriert og jord og vann forurenset. Avlingene er sterkt redusert, og 25 prosent av befolkningen i området er sterkt undernært. Ifølge prisvinnerne, og forøvrig flere andre kilder, skal over 2000 mennesker ha blitt regelrett slaktet av myndighetenes soldater under den

pågående konflikten. Oronto Douglas mener oljeselskapene betaler myndighetene for likvideringene.

– De fleste som er involvert i ERA har bakgrunn fra arbeid med menneskerettigheter, men etterhvert så vi at menneskerettighetsproblemer og miljøproblemer i Nigeria ofte har samme årsak, nemlig diktaturregimet og oljeletingen. Derfor har det vært naturlig å jobbe med begge saker parallelt, sier han.

Ingen identitet

ERA's leder, dikteren og arkitekten Nnimmo Bassey, kunne ikke komme til Oslo i juni for å ta imot Sofieprisen. Myndighetene i Nigeria har tatt fra ham passet og passer på at han ikke kommer seg ut av landet.

Nestleder Oronto Douglas kom istedet sammen med sine to kollegaer Godwin Uyi Ojo og Uche Onyeagucha. Alle tre hadde vært nødt til å ta seg ut av landet i hemmelighet for å komme til pris-utdelingen. Og de må ta seg tilbake samme vei.

– Myndighetene ser på oss som motstandere og er redde vi skal drive kampanje mot dem når vi kommer ut av landet. Og det har de jo også rett i, sier de.

De tre nigerianerne viser Natur & miljø sine flere sett med falske pass, og forklarer videre at de lever et liv uten identitet i hjemlandet. De er etterlyste av myndighetene og risikerer livet hvis de blir tatt. Familie er det selvsagt ingen av dem som har mulighet eller samvittighet til å ha, og det er flere år siden noen av dem har hatt et fast hjem. Praktisk talt hele livet deres er viet til sakene de kjemper for.

Prispengene på 100 000 dollar må ERA føre inn i Nigeria via forskjellige bankforbindelser for ikke å bli oppdaget av myndighetene.

Da ERA ble overrakt Sofieprisen het det i juryens begrunnelse av de utviser stort mot i sitt arbeid. Og at det kreves mot for å jobbe for miljø saker – mot myndighetene – under slike forhold er det vanskelig å føre sannhetsbevis for.

– For de ufødte barna

– Hvordan klarer dere å gjøre dette? – Vår samvittighet gir oss ikke noe valg. De ufødte barna – morgendagens folk – har rett til å få rent vann, mat og et sted å bo. Mennesket har i dag både intellekt til å forstå at vi ødelegger livsgrunnlaget og kunnskapen om hvordan vi kan stoppe dette. Vi klarer

ikke å sitte og se på det som skjer, sier Douglas.

Douglas trekker frem olje som blir pumpet opp i ekspressfart, nedsabling av verdens regnskoger og rovfisket på verdenshavene.

– Det er ikke fattigdom som påfører verden de store miljøproblemerne, men snarere rikdom, grådighet og jakten på enda mer rikdom. Verdens ressurser er begrensede, og hvis vi tar ut mer verdier i dag enn naturen tåler, pådrar vi oss en økologisk gjeld til våre etterkommere, sier han.

Han mener det er hårreisende hvordan menneskene i dag tærer på naturens kapital.

– Hvis de som har nok var fornøyde med det, og istedet jobbet for å tilføre noe til de som ikke har noenting, ville verden blitt et mye bedre sted, sier han.

– Plikt å overleve

ERA er Naturvernforbundets søsterorganisasjon gjennom Friends of the Earth. (FoE) Hva betyr det å ha et internasjonalt nettverk med demokratiske naturvernorganisasjoner i ryggen?

– FoEs viktigste funksjon er å være en kanal for informasjonsflyt. Vi kan trekke veksler på hverandres fagkunnskap, og det gir også en følelse av tilhørighet med likesinnede, sier Douglas.

– Gjør vi ting riktig har vi dessuten enorm slagkraft. Tenk deg en kampanje hvor vi klarer å mobilisere folk på grasrotnivå i alle medlemslandene ...

Oronto Douglas tar en kort pause før han tilkjenner at han har hørt om turbulensen som har vært i Naturvernforbundet, og faren for at vi kanskje kan forsvinne som organisasjon.

– Men det kan dere ikke. Dere har nærmest en plikt til å overleve slik at nettverket består. Derfor må dere komme ut av uføret og videre. Uten Naturvernforbundet mister FoE en viktig høyttaler i Norge. Dessuten kan de andre organisasjonene ute i verden miste informasjon om viktige miljø saker i Norge.

– Statoil ut av Nigeria

– Hva er ERA's holdninger til Statoils engasjement i Nigeria?

– Hvis Statoil støtter menneskerettighetene, bør de ikke samarbeide med militærregimet. I dag viser de lav etisk standard ved å engasjere seg i Nigeria. Så lenge Nigeria styres av en gjeng kjeltringer, bør Statoil og alle andre seriøse selskaper trekke seg ut av landet, sier Douglas. □

Gode miljøvalg

Når hygiene og komfort teller

Kvalitet og pris er det viktigste for brukerne og derfor også for oss. Våre produkter har høyest mulig innblanding av ressursbesparende CTM-cellulose uten at vi dermed går på akkord med kvaliteten. Sterk komprimering av produkter har gitt redusert forbruk av emballasje og betydelig lavere transportvolum. Skogen - vår viktigste råvare er en fornybar ressurs. Vi planter tre nye trær for hvert tre vi feller.

SCA MÖLNLYCKE avpasser produksjonen i forhold til kretsløpet og har som mål og bare benytte nedbrytbare råvarer i sine produkter.

Ønsker du mer informasjon, ta gjerne kontakt med oss på telefon 33 37 56 00 eller besøk oss på Internett under adresse www.libero.no/

Libero

Libresse

Edet

SCA MÖLNLYCKE

Sikkerhet '98

21.-24. oktober er utsatt.

**Hele bransjen samles i Sjølystsenteret
12.-14. oktober 1999!**

Som kjent har Norges Varemesse fra 1. juli 1998 overtatt driftsansvaret for messene i Info-Rama senteret. Dette har gitt Norges Varemesse mulighet til å «frigjøre» Norsk Sikkerhetsforening fra sin langsiktige kontrakt, for sammen med Norges Varemesse å kunne videreutvikle Safe Sec til så vel en bredere som dypere sikkerhetsutstilling i Sjølystsenteret.

Som en konsekvens av dette har Norsk Sikkerhetsforening og Norges Varemesse 25. august 1998 inngått samarbeidsavtale om fagmessen Safe Sec, - som skal gi en presentasjon for salg/markedsføring av sikkerhetsmateriell, dvs. deler, produkter, utstyr og annet som har tilknytning til sikkerhetsbransjen.

Nor Sec/Nor Safe 98 på Info-Rama Senteret annulleres. Likeså som partene har intensjon å utvikle Nor Sec/Nor Safe til en forbruker/publikumsmesse i mellomårene til fagmessen Safe Sec. Det er forutsatt at begge utstillingene skal avholdes i Sjølystsenteret.

Norges Varemesse beklager på den ene siden at Sikkerhet '98 må annulleres, mens en på den andre siden har gleden av å kunne få være med å utvikle Safe Sec videre til beste for sikkerhetsbransjen generelt og for leverandører og forhandlere spesielt.

Norsk Sikkerhetsforening og Norges Varemesse ser frem til å presentere konseptet for Safe Sec, - 12.-14. Oktober 1999, med det første.

Kværner benytter til enhver tid den beste teknologien som er tilgjengelig i markedet.
Dette er et prinsipp for vår konseptutvikling, og en del av vår totale miljøstrategi.

profcentra

Miljøet er til for alle

Utslipp til luft

Utslipp til vann

VOC

Eksos fra gassturbiner

H₂S og CO₂ fra naturgass

Fakling

Produsert vann

Oljeholdig sand

Boreutslipp

Kjølevann, avløpsvann og kloakk

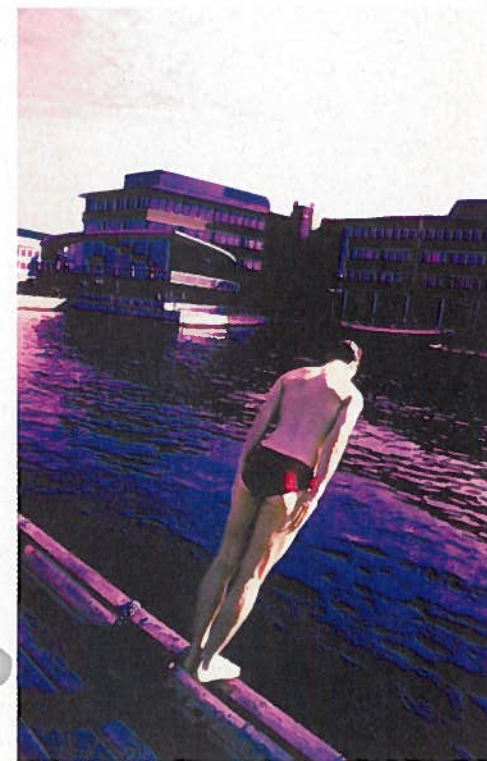
Kværner Oil & Gas a.s er den største leverandøren til olje- og gassfelt i Nordsjøen. Det gjør at det hviler et stort ansvar på oss - men det gir oss samtidig en enestående mulighet til å skape en mer miljøvennlig næring. Vårt mål er ambisiøst, men realistisk: Vi skal være ledende på miljø. Derfor bruker vi vår kunnskap og kreativitet til å levere løsninger med sikrere og renere teknologier og mer effektiv bruk av energi. Forurensing kan deles i to kategorier: Utslipp til luft og utslipp til sjø. Selv om utslippene pr. produsert enhet stadig synker, fører den økende aktiviteten til at den totale mengden utslipp likevel øker. Dette gjør at behovet for nye, effektive miljøløsninger er påtrengende.

Det er laget en plakat i A3 med utfyllende opplysninger om hvordan Kværner konkret griper fatt i de nevnte miljøutfordringene. Ønsker du å få plakaten tilsendt? Ring vår markedsavdeling på 51 85 10 00 eller send visitkortet ditt til Kværner Oil & Gas a.s v/Markedsføring & PR, postboks 8006, 4003 Stavanger. Du kan også kontakte markedsavdelingen i Kværner Process Systems a.s, postboks 13, 1361 Billingstad. Ring gjerne 66 77 37 00 og ta en teknisk prat.

Kværner Oil & Gas
www.kvaerner.com

KVÆRNER

Hvilke aspirasjoner?

Vi i Amoco har et høyt aspirasjonsnivå - et sterkt ønske om å oppnå noe stort. Men så mener vi også at utsiktene er gode til å oppnå det vi streber etter. Vi vil vokse ved å øke verdien av selskapet. Det er vi i ferd med å få til etter at vi gjorde det nye og betydelige olje- og gassfunnet i Norskehavet. Og vi skal fortsette å lete etter nye petroleumsforekomster både i Norskehavet og i Nordsjøen. Samtidig skal vi få ut mer olje og gass fra våre eksisterende felt, Valhall og Hod.

Leting etter og utvinning av olje og gass skjer i nær kontakt med naturen. Dette krever kompetanse og respekt.

Visjonen for Amoco er å bli et ledende selskap på norsk sokkel. Det gir grunnlag også for medarbeiderne til å sette seg høye mål.

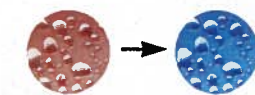

Amoco Norway Oil Company

Amoco Norway Oil Company har i mer enn 30 år vært en sentral og aktiv aktør på norsk sokkel. Selskapet har rundt 400 medarbeidere, hvorav 90 prosent er nordmenn. Vi holder til i nytt bygg i Stavanger sentrum. Amoco er operatør for feltene Valhall og Hod, og fikk i 15. konsesjonsrunde nye og store utfordringer som støtter opp om vårt mål om langsiktig vekst i Norge. Selskapet gjorde nylig olje- og gassfunn i Norskehavet, på utvinningstillatelse 212, vest for Sandnessjøen. Det er nødvendig å bore flere brønner, men det er godt håp om at feltet vil bli bygd ut. Internasjonalt har Amoco produksjons- eller letevirksomhet i cirka 20 land, og har totalt vel 40 000 ansatte.

RENSING AV SLAM OG AVLØPSVANN

Avløpsrensing etter naturmetoden, uten lukt eller søl, og uten tilførsel av noen form for kjemikalier.

Vi leverer totale løsninger for behandling av:

- * Avløpsvann
- * Våtorganisk avfall/slam

Våre produkter er:

- * Masko-Zoll avløpsrensianlegg
- * Mjølner Bioreaktor for kompostering av våtorganisk avfall

Skreddersydde løsninger for kommuner og industri, både for små og store brukere. Ring oss for å få tilsendt referanselister og informasjonspakker.

MERCUR SUBSEA PRODUCTS ASA
Postboks 521, 9401 Harstad
Tlf. 77 05 93 00. Fax 77 05 93 03

Laks på villstrå

For drøyt tjue år siden begynte nordmenn med lakseoppdrett. I dag produserer næringen **mer fisk enn** Norges bønder avler fram **slaktedyr**. Men oppdrettslaksen er en **trussel**. Mot de norske villaksstammene. ➔

I 1996 kom 40 prosent av genmaterialet i lakseungene i Vosso-vassdraget fra oppdrettede foreldre

AV TOM ERIK ØKLAND

► I fjor ble det produsert 315 000 000 kilo laks og 35 000 000 kilo regnbueørret langs norskekysten. Laksen er vårt siste husdyr, men har allerede rukket å bli en dominerende faktor for kystnæringen. Norge er en suveren ener innen produksjon av atlantisk laks, og det er lite som tyder på at vi vil bli vippet av pinnen kommende år. Produksjonen av laks økte med 7,8 prosent i 1997. For ørret er tallet enda høyere, hele 60 prosent. Smoltproduksjonen øker fortsatt i forhold til antall slaktefisk, noe som betyr mer voksen laks i mærdene i tiden framover.

Villaksen, som disse to eksemplarene fra Orkla, er i ferd med å bli fortrent av oppdrettsfisken.

Foto: Thym har Bergamo/Samfoto

Oppdrettsanleggene er forurensere. Organisk avfall og kobber slippes ut i store mengder fra bransjen. På tross av gode målsetninger, øker forurensningen stadig. En viktig årsak er den voldsomme veksten i næringen.

Gener på rømmen

Reiser du med båt langs kysten, oppdager du næringens omfang. I skjærgården ligger oppdrettsanleggene i kø. Til glede og inntekt for mange, til irritasjon for andre. Miljøproblemene i næringen er nemlig mange. Et av de største er at oppdrettslaksen rett og slett stikker av. Hva slags skade gjør så en rømt oppdrettsfisk? Først og fremst sprer den genetisk materiale som avviker fra villaksen. Da oppdrettsnæringen ble opprettet, startet man såkalt seleksjonsavl etter metoder kjent fra annen husdyrdrift. Man foredlet en egen laksetype, som egnet seg til oppdrett. Disse egenskapene spres via rømt fisk til villaksen. Et av de mest kjente eksemplene på genetisk tullball er utviklingen i Vossovassdraget i Hordaland. Vassdragets laksestamme har vært viden kjent for sin størrelse, gjennomsnittsvekten for fisken er faktisk over ti kilo. Men stammen er i rask tilbakegang. Alt tyder på at oppdrettslaksen har skylden. Undersøkelser av Vosso-laksen viser at 40 prosent av genmaterialet fra lakseunger klekket i 1996 kom fra oppdrettede foreldre. Forskning har samtidig vist at oppdrettslaksen vokser best i ferskvann. Det vil si at avkommene etter oppdrettsfisk kan «bruke opp» maten i vassdraget, slik at det blir mindre føde til villfisken.

Siden Norge både har stor utbredelse av villaks og verdens største lakseoppdrettsnæring, skulle man tro at problemet med rømt laks ble viet stor oppmerksomhet. Forsker Øystein Skaala ved Havforskningsinstituttet mener dette ikke er tilfelle. Som eksempel trekker han fram arbeidet for å opprette oppdrettsfrie soner langs norskekysten. Dette ble startet opp for ti år siden, men i 1996 ble det slått fast at man var kommet liten vei i forhold til muligheten for spredning av genetisk materiale. Årsaken var rett og slett at styringsgruppen for arbeidet ikke hadde noen egen fagperson innen genetik. Ny frist er satt til år 2001, men foreløpig har man ikke startet opp undersøkelsene.

Den fordømte lusa

Et annet stort problem med oppdrettslaksen er lakselusa (*Lepeophtheirus salmonis*). Dette er en parasitt som angriper laks, sjøørret og sjørøye. Lusa lever av vertsfiskens hud, slim og blod. Før oppdrettsnæringen kom, var det balanse mellom antallet parasitter og vertsdyr, men det store antallet oppdrettsfisk langs kysten har skapt ubalanse i forholdet. Mange villaks har store skader etter luseangrep. Det er spesielt villsmolten (ungfisken) som er sårbar for luseangrep. Parasitten kan gi fisken sårskader. Hvis skadene blir store nok, klarer ikke fisken å holde på væsken, og vil dø. Lakselus kan i hovedsak bekjempes på to måter. Den mest «naturlige» er utsetting av leppefisk i oppdrettsanleggene. Leppefisken spiser lusa rett av laksen. Problemet med denne metoden er at myndighetene ønsker tiltak som monner mot lusa. Det betyr sterk avlusning før smolten vandrer ut i havet, det vil si på vårparten. På denne tiden av året er leppefisken så slapp at den ikke gjør jobben sin godt nok.

Dermed står oppdrettsnæringen igjen med kjemikalier. De såkalte organofosfatene, bedre kjent som insektsmidler, har

Lakselusa er myndighetenes fiende nummer én i forhold til oppdrettsnæringen. Lusa er en trussel mot norsk villaks.

Foto: JB Olsen/R. Sørensen/NT/Samfoto

Leppefisk er en effektiv lusedreper. Lusa blir rett og slett beitet bort.

lenge vært populære. Blant disse finner man diklorvos og metryfonat. I perioden 1988 til 1992 ble det i gjennomsnitt brukt henholdsvis 3363 og 2612 kilo av disse stoffene per år. I 1996 var forbruket nede i 161 og 138 kilo. Men det betyr ikke at forbruket av lusemidler går ned. Organofosfatet Salmosan har i stor grad tatt over. I 1996 ble det brukt 660 kilo Salmosan. Dette stoffet er ti ganger mer virksomt enn diklorvos og metryfonat. Dermed har man faktisk en reell økning i bruken av organofosfater mot lakselus. Enda nyere er bruken av såkalte kitinhemmere mot lusa. De to aktuelle stoffene, diflubenzuron og teflubenzuron, er tidligere brukt som plantevernmidler. Myndighetene har kun tillatt bruk av disse stoffene midlertidig. Årsaken er at effektene av bruken ikke er tilstrekkelig dokumentert i vannmiljø. Statens forurensningstilsyn er skeptisk til bruken. Nytt av året er en egen luseforskrift som flere fylkesveterinærer har innført. Denne forskriften tilsier økt giftbruk i oppdrettsanleggene. Med en slik aksjon håper myndighetene å få kontroll over lusa. Forskriften tilsier at oppdrettsanlegg ikke kan ha mer enn to kjønns-

modne lus per fisk som gjennomsnitt for perioden hvor villsmolten vandrer ut av vassdragene. For strekningen fra Sør-Norge til Lofoten er denne perioden satt til 1. mars til 1. juni. For resten av året skal grensen være fem lus per oppdrettsfisk som gjennomsnitt.

Kobber og før

Oppdrettsnæringen er også forurensende på mer «tradisjonelt» vis. Bransjen er blant annet ansvarlig for at Norge ikke klarer å oppnå målene i Nordsjøavtalen i forhold til kobber. Avtalen binder oss til å redusere utslipp av kobber med 50 prosent i forhold til 1985-nivå. Hittil har utviklingen gått i stikk motsatt retning. Årsaken er at oppdrettsbransjen bruker kobber til impregnering av nøtene som fisken går i. Kobberet hindrer begroing av alger og skjell. I 1994 satte myndighetene mål for kraftig reduksjon i kobberbruken for næringen. Reduksjonen skulle være på hele 80 prosent. Men i 1996 brukte næringen hele 215 tonn kobber, hele 80 prosent mer enn i 1991! Norsk industri og gruvedrift har redusert utslippene av kobber kraftig, men hele denne miljøgevinsten blir spist opp av den negative utviklingen i oppdrettsnæringen.

Kobber er ikke spesielt giftig for høyerestående organismer, men virker som en sterk gift på «enklere» former for liv allerede i små konsentrasjoner. Man har blant annet sett at enkelte arter i bløtbunnsfauna utryddes i områder med store kobberutslipp.

Organisk materiale er også et problem

innen næringen. Dette slippes ut i form av før eller avføring fra fisken. Opphopning av organisk materiale kan blant annet føre til oksygenvikt på bunnivå, fordi avfallet bruker opp oksygenet i forråtningsprosessen. Havforskningsinstituttet jobber for tiden med et prosjekt kalt Mom (Modulering, overvåking og matfiskanlegg). Prosjektet ser på mengden forurensning fra anleggene, og prøver å utvikle en modell for hvordan det organiske avfallet vil spres og hvilke konsekvenser forurensningen har. En slik modell vil kunne sette krav til eksisterende anlegg, samtidig som man vil unngå å plassere nye anlegg på steder som ikke egner seg for oppdrett.

Problemet med organisk avfall rundt oppdrettsanleggene var atskillig større tidligere, da næringen konsekvent overforet fisken.

Veien videre

«Forvaltningen av oppdrettsnæringen skal sikre balanse mellom bruk og vern av vannressurser og biologiske ressurser av hensyn til det ytre miljø og som grunnlag for produksjon av høykvalitets sjømat.» Sitatet er hentet fra Stortingsmelding 48 (1994-95), *Havbruk – en drivkraft i norsk kystnæring*. Trusselen mot villaks, bruk av giftstoffer man ikke kjenner virkningen av, utslipp av metaller og stadig vekst i næringen peker ikke umiddelbart i riktig retning.

Forskere og miljøvernere er stort sett enig om en ting: Arbeidet for å skape en forsvarlig oppdrettsnæring går altfor tregt. □

Foto: Per Eide/Samfoto

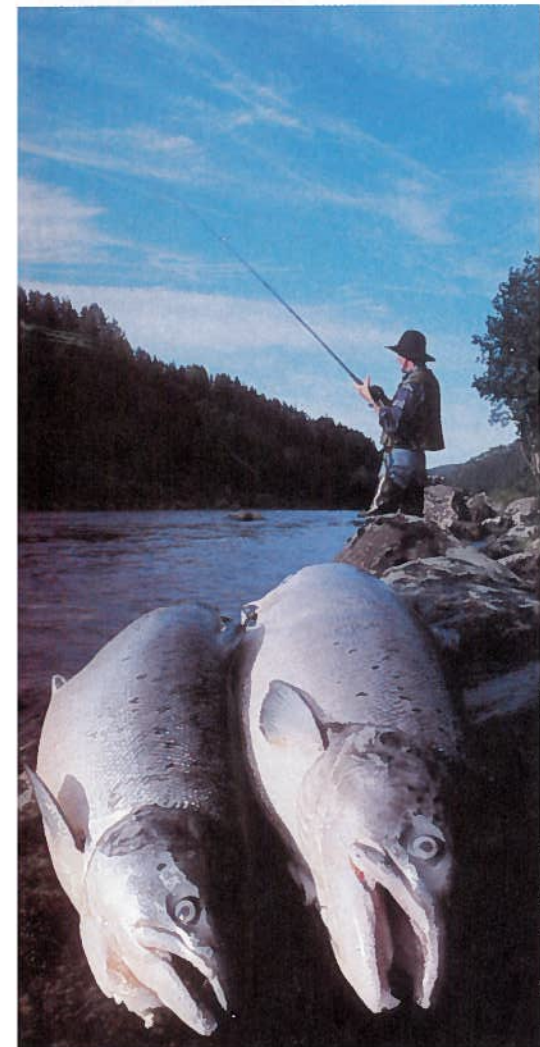
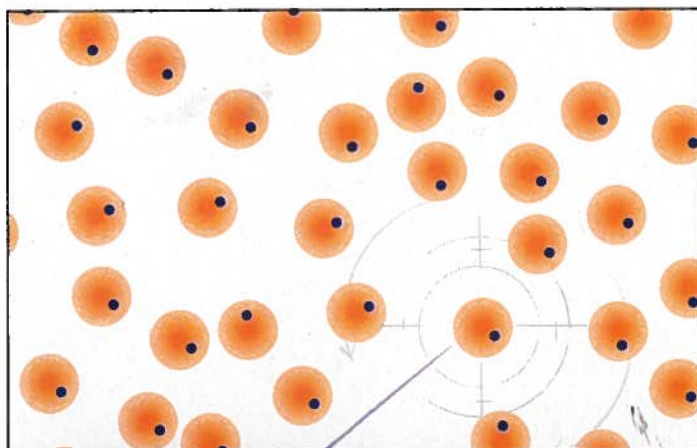

Foto: Steve Halsetromning/NT/Samfoto

Utvelgelsen

Måltrettet avl igjennom mer enn 25 år har gitt resultater. Systematisk utvelgelse av stamfisk med egenskaper som bl.a. bedre motstandsevne mot sykdom fører til en friskere fisk og redusert medisinbruk. Hvert enkelt rognkorn fra NLA har denne egenskapen.

Norsk Lakseavl AS - 7200 Kyrksæterøra
Telefon 72 45 05 00 - Telefax 72 45 05 25

*Livet
i havet
- vårt ansvar!*

«Norsk fiskeri- og havbruksnæring er inne i en positiv utvikling og byr på store utfordringer innen fiske og fangst, produksjon, eksport samt forskning og utvikling. Skaff deg en utdanning og skap deg en framtid i kystens viktigste næringsgren.

FISKERIDIREKTORATET

MARKEDSLEDER innen folieprodukter i plast

- ✓ Bæreposer/sekker
- ✓ Bygg- og landbruksfolie
- ✓ Emballasjefolie

Norfolier

Losbyveien 1, Pb. 85,
1473 SKÅRER
Tlf. 67 97 94 00

Fax 67 90 85 57

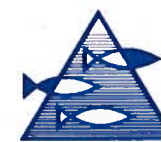

Samarbeid

EWOS utvikler, produserer og markedsfører fiskefôr som skal bidra til høyest mulig verdiskapning for våre kunder, bevaring av miljøet og god kvalitet på laksen.

EWOS tror på samarbeid for en verdiskapning og vekst som sikrer et bærekraftig og lønnsomt lakseoppdrett også for framtidige generasjoner.

EWOS as Postboks 424 Telefon 67 92 32 00
Hovedkontor 1471 Skårer Telefax 67 92 32 01

MILJØ - RESSURS - HAVBRUK

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET

Nordnesgaten 50, 5024 Bergen
Tlf. 55 23 85 00 - Faks 55 23 85 31
<http://www.imr.no>

FRAMTIDSRETTET

ressursforvaltning

Fiskemel og fiskeolje er i dag bærebjelke for oppdrettsnæringen. Men kvaliteten på produktene forbedres stadig. Framtiden har mange munnar å mette. Mulighetene er mange. Hvem vet...

**mel
olje** Fiskemelnæringen tar hånd om fisk og foredler den til høyverdige mel- og oljeprodukter, rike på proteiner, vitaminer, omega-3 fettsyrer og mineraler. Hele fisken utnyttes - ingenting går til spille. Produktene brukes i alt fra helsekost for mennesker til fiskefôr i oppdrettsnæringen. På en miljøvennlig måte foredles en fornybar og helse-bringende ressurs som sikrer det norske lakseeventyret, lokale arbeidsplasser og store eksportinntekter.

Markedsfører fiskemel og -olje fra norsk fiskemelnæring

HVA MED KVALITET PÅ VANN ?

Kvaliteten på vann til drikke og produksjon settes det strenge krav til gjennom offentlige, internasjonale drikkevannsforskrifter. Når Statens institutt for folkehelses rapport om drikkevannet i Norge i 1997 slår fast at 128 kommuner ikke har tilfredsstillende vannkvalitet, blir myten om Norge som det rene vannets hjemland noe tvilsom.

Miljølaboratoriet i Telemark

hjelper vannverkseiere, vareprodusenter, miljøorganisasjoner og privatpersoner med å fastslå kvalitet på vann etter kravene i alle tabeller i drikkevannsforskriftene.

Laboratoriet er en del av Rødmyr Miljøsentre i Skien og har over 150 akkrediterte analyser der vannanalyser er en av flere spesialiteter. Årlig gjennomfører vi ca. 40 000 forskjellige analyseoppdrag i tillegg til konsulentvirksomhet. Vi leverer tjenester over hele landet. Enkel distribusjon, små prøvevolum og korte leveringstider gjør at vi f.eks. har store «vannkunder» så langt borte fra oss som Alta og Tromsø.

Trenger du tjenester fra et serviceinnstilt laboratorium, eller vil du vite mer om oss

TA KONTAKT PÅ TLF. 35 50 56 00 / FAX 35 50 56 20

PRØV OSS

STAVANGER
KOMMUNE
Tjebian
driftsjonesaler

**Stavanger tar miljøansvar
- byen med 3-D syn på avfall**

RENHOLDSVERKET

AMERADA HESS NORGE A/S

- et norsk oljeselskap eiet av Amerada Hess Corporation, New York
- aktivt i Norge siden 1965
- operatør for tre utvinningstillatelser
- deltager i 28 andre tillatelser
- har produksjon i fire felter på norsk kontinentalsokkel

Langkaiaen 1, 0150 Oslo
Tlf. 22 94 00 00

Bruk av naturgass er trolig Norges mest kostnadseffektive miljøtiltak

Norge har underskudd på vannkraft og importerer store mengder forurensende kullkraft fra Europa.

Denne avhengigheten av kullkraft vil øke til et alvorlig problem dersom vi ikke tar i bruk mer miljøvennlige alternativer.

Gasnor ASA presenterer naturgass som en trygg, lønnsom og miljøvennlig energikilde. Naturgass åpner for mange anvendelser både som råstoff, til oppvarming og til drivstoff for kjøretøy og ferger.

GASNOR

Gasnor er den ledende norske leverandøren av naturgass, og du er velkommen til å kontakte oss på telefon 52 85 62 10. Du kan også finne oss på internett på www.gasnor.no

Vi satser på fornybar energi!

- Nå kan du bli blant de første i Norge med renhetsgaranti på strømmen din.
- Sjekk våre tilbud på Miljøstrøm.

Oslo Energi
Ring
800 80 100

LOOK HERE to see why Stavanger in Norway will be the place to do business 25-28 August

<http://www.ons.no>

ONS98 OFFSHORE NORTHERN SEAS 13 INTERNATIONAL CONFERENCE AND EXHIBITION STAVANGER NORWAY 25-28 AUGUST 1998

ONS, P.O.BOX 410, N-4001 STAVANGER, NORWAY. PHONE +47 51 55 81 00. TELEFAX +47 51 55 10 15. E-mail: ons@ons.no

VI KASTER NESTEN
INGENTING

Viking A-plattformen lå i britisk sektor av Nordsjøen, øst for Hull. Våren 1996 ble plattformen bit for bit plukket fra hverandre med tanke på resirkulering og gjenbruk.

Gjenbruken av Viking A har i noen sammenhenger gitt sosiale så vel som store miljømessige fordeler. Livbåtene ble overtatt av lokale ungdomsgrupper. Batterier, ladere og kontrollsystemer skal gjenbrukes av grupper som satser på alternativ energi som vind og sol.

Nesten 9700 tonn ulike materialer kunne tas i bruk på ny, og dette representerer en gjenvinning på 99,7 % av hele plattformen.

Norske Conoco AS, postboks 488, 4001 Stavanger. <http://www.conoco.com>

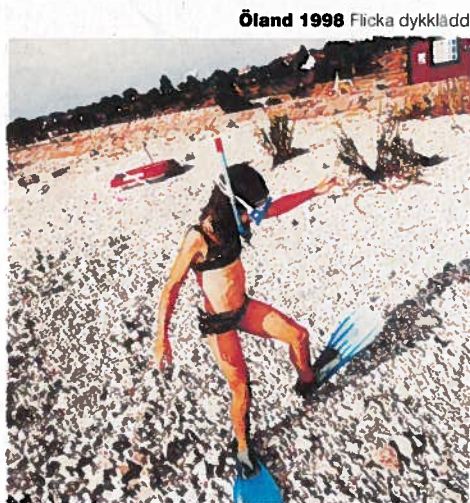
CONOCO

Öland 1997 3-åring i hängmatta

Öland 1997 Sandslott

Öland 1998 Flicka dykkladd

Öland 1996 Mor & dotter på sommaräng

Öland 1997 Mor & dotter badar

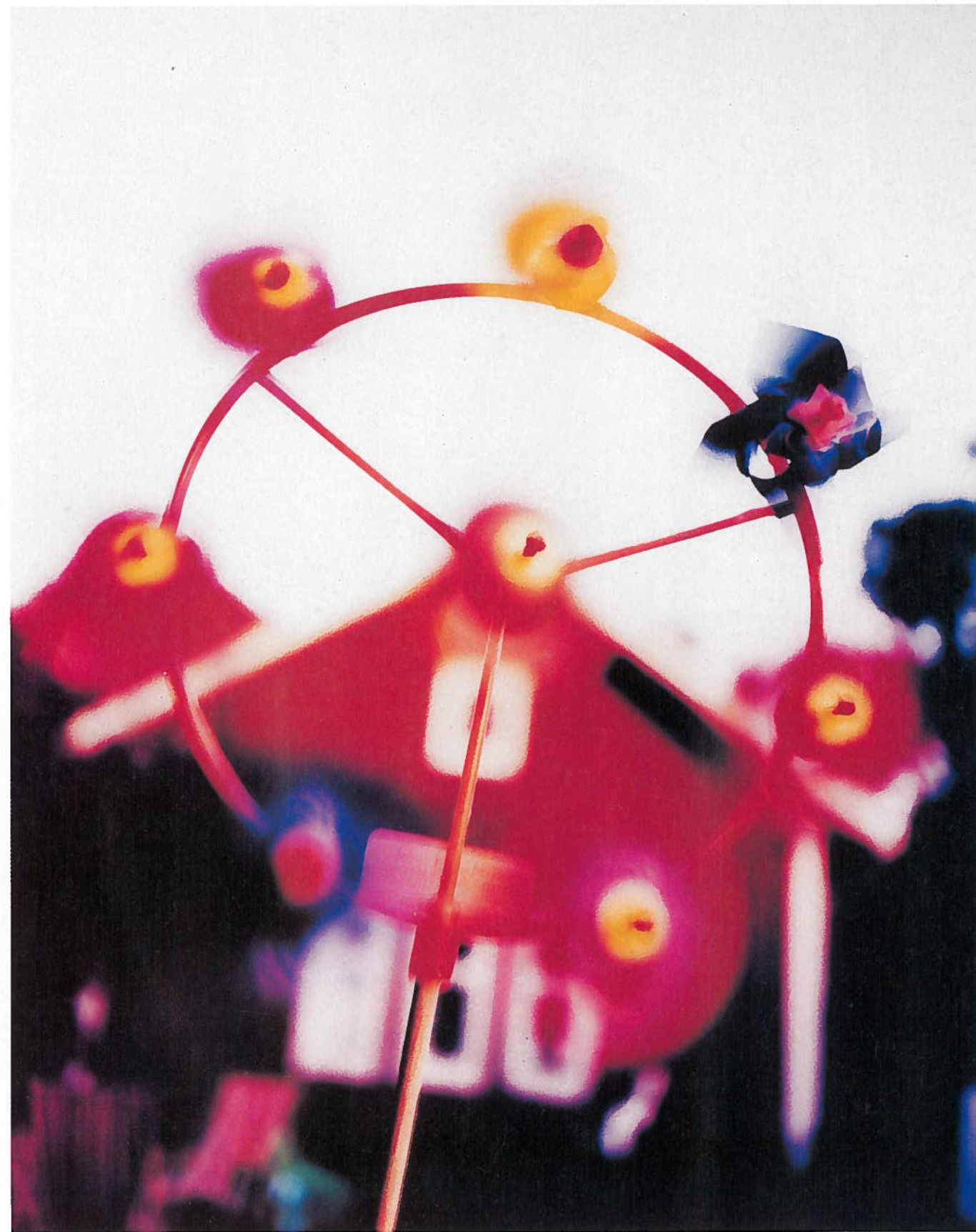
I kamerøyet: Ulf Huett Nilsson

Öland 1996 Kor

Öland 1996 Barn vattnar troll

Öland 1996 Flicka med blommor

Öland 1997 Vindsnurra

Norsk Hydros miljørapport for 1997 gir et kortfattet sammendrag av innsatsen innenfor områdene helse, miljø og sikkerhet i forhold til selskapets miljøprinsipper. Rapporten gir et overblikk over Hydros hovedforretningsområder med resultater, mål og tiltak. Nøkkeltall innenfor områdene helse og sikkerhet får også plass i rapporten.

Miljø- og sikkerhetstiltak gir høy driftsstandard på Hydros fabrikker og innvirker på teknologiutvikling og kundeforhold. Systematisk miljøarbeid gir optimal utnyttelse av råvarer i produksjonen, levetiden på utstyret øker, utslippene reduseres, sikkerheten bedres og nye forretningsmuligheter skapes. I tillegg til hovedrapporten for selskapet utgir de viktigste fabrikkstedene egne miljørapporter og hovedforretningsområdene lager egne publikasjoner om viktige miljøforhold knyttet til virksomheten.

NORSK HYDROS MILJØRAPPORT FOR 1997

Norsk Hydro er et industriselskap forankret i foredling av naturressurser med sikte på å dekke behov for mat, energi og materialer.

Vennligst send meg eks. av Hydros miljørapport for 1997

Navn

Firma

Adresse

..... Tlf.:

Signatur

Sendes Norsk Hydro ASA, 0240 Oslo. Tel.: 22 43 21 00 Fax.: 22 43 28 30.
Internet: <http://www.hydro.com>
Merk konvolutten "Miljørapport -97"

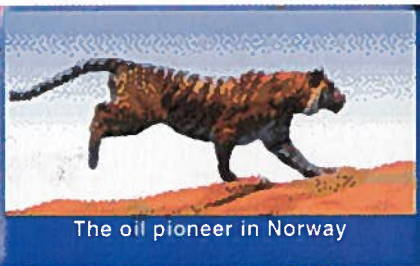
Miljøbevissthet er et spørsmål om engasjement og kreativitet. Det handler om viljen til å løfte blikket og se alternativer som ligger litt til siden for det vante.

I Elf er gjenbruk en gjennomgående idé for alt – fra plattformer til daglig søppel. For det finnes en enkel filosofi som ligger til grunn for all fornuftig ressursbruk, nemlig at bruk og bruk er bedre enn bruk og kast. Dermed kan alle bidra slik at vårt engasjement munner ut i konkrete handlinger og ikke bare tomme ord.

Vi ønsker å gjøre vår del, derfor støtter vi også opp om miljøorganisasjonenes arbeid. For engasjement må næres, skal resultatene komme. Det er også en evne som kommer godt med når vi nå gjør oss klar for nye utfordringer på norsk sokkel. Kontakt oss dersom du ønsker vår rapport om helse, miljø og sikkerhet.

Elf Petroleum Norge AS
<http://www.elfcp.no>

The oil pioneer in Norway

Norway's third largest producer of oil and gas

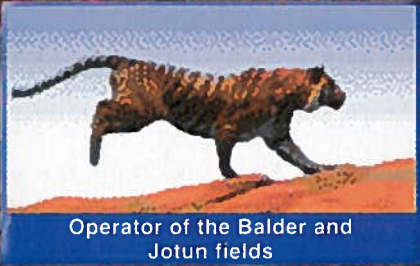
Third largest resource base on the Norwegian Shelf

Second largest investor on the Shelf

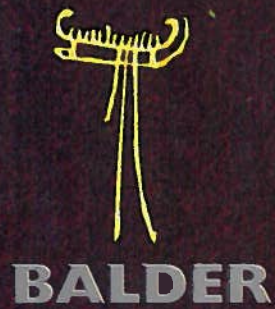
Safety - primary objective in all our activities

Operator of the Balder and Jotun fields

Part of Exxon - the world's leading energy company

Esso Norge AS

Energiforsyningens Fellesorganisasjon

ivaretar fellesinteressene til kraftselskapene og energiverkene i Norge. De 240 medlemsbedriftene - med nærmere 17 000 ansatte - har investert 200 milliarder kroner i anlegg for å produsere og fordele elektrisk kraft.

Telefon: 67 11 91 00
Telefaks: 67 11 91 10
Internett: <http://www.enfo.no>

ENØK - en lysende ide!

Vi tilbyr gratis enøk-sjekk av boligen din. Du får råd og veiledning om tiltak for å redusere energikostnadene

Enøk-avdelingen
1927 Rånåsfoss
Tlf. 63 82 33 00

Havøyagavelen

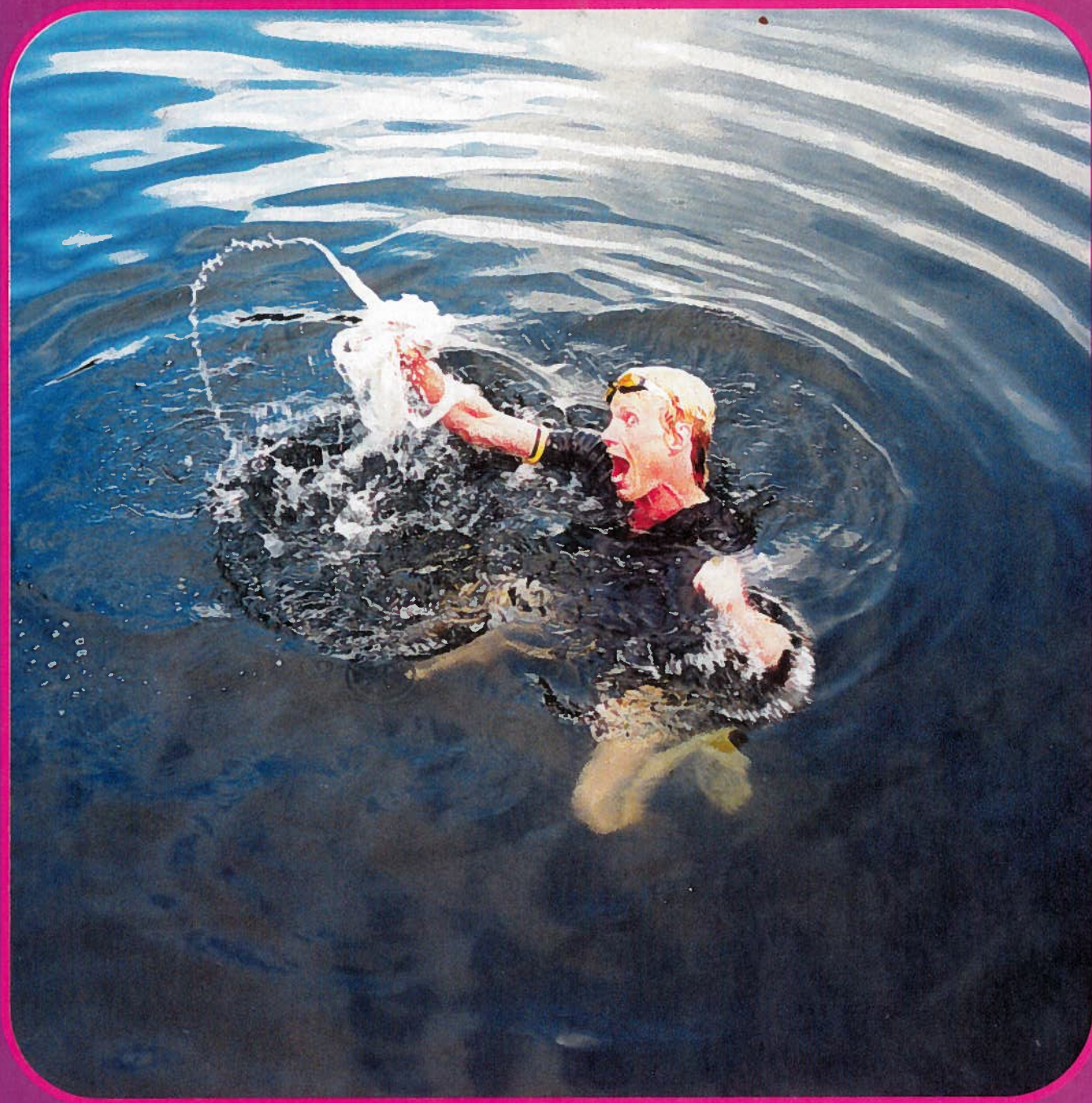

Norsk Miljøkraft AS er et prosjekterings- og utbyggingselskap med 8 større vindkraftanlegg under prosjektering i Nord Norge. Vindkraftanleggene har til sammen en beregnet årlig kraftproduksjon på ca. 1 Twh (1 milliard kilowattimer), tilsvarende husholdningskraft for over 100 000 mennesker.

Andersdal
9020 Tromsdalen

Tlf 77 69 44 50
Fax 77 69 42 04

Den store gift-jakta

Naturvernforbundet, Natur og Ungdom, og kjentmannen Blekkulf har jaktet gift i hele sommer. Og; de fant – de fant!

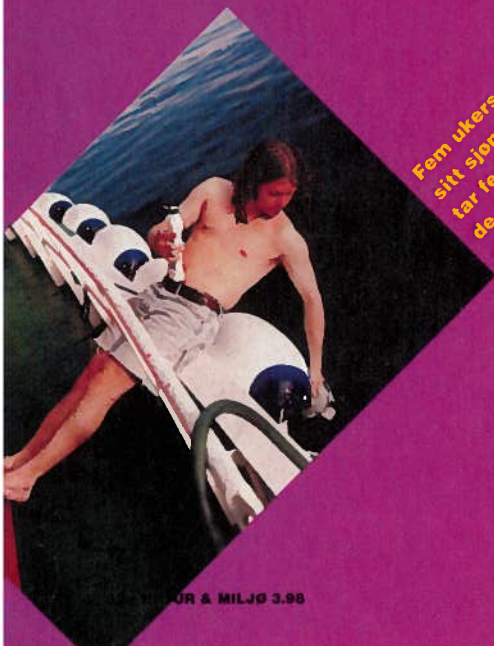
Sjueger Per E. Schultze på prøvetagning.

Den sommeren vi fylte flasker

Fem ukers giftjakt krever sitt sjomannskap. Kristian de la godværtdagene i sommer.

Kværner Rosenberg – har nektet bedriften giftjegerne å ta prøver på land.

At PCB er farlig er de fleste enige om i dag. Hvor giften er og hva man skal gjøre med den er mer uklart. I fem uker har en gjeng miljøvernere reist langs kysten med losskøyta Alfa Pilot og tatt bunnprøver. Fra Bergen i nord til Halden i sørøst. 21 havner og dobbelt så mange bedrifter. Uten lønn. I ferien. Hensikten har vært å finne PCB og det har de gjort. Alt for mye i følge prosjektleder og PCB-jeger Per Erik Schultze som vi treffer på rufsete mobiltelefonlinje fra «utenfor Lillesand et sted».

Trækker i SFTs bed

Stemningen ombord er bra etter ti dager – for det meste på sjøen. På tross av «mye vær» har de fleste holdt grønnfargen på avstand. I hvert fall i ansiktet.

– Er det ikke egentlig SFT som skal ta seg av den slags?

– Jo, det er pussig det der. SFT sier det vi gjør er bra. Deretter stopper det opp. De vil ikke støtte oss og vi får hele tiden følelsen av å trække i deres bed. Forsåvidt trækker vi ganske bevisst – det er den

Fakta om PCB

■ PCB (Polyklorete bifenyler) er et kjemisk framstilt stoff. All PCB i naturen er menneskeskapt.

■ Stoffet ble satt i produksjon på 20-tallet (av bl.a. Bayer Kjemii og Monsanto), og ble på grunn av sine egenskaper svært populært. PCB er brann og eksplosjonssikkert, har god isolasjonsevne, gode smøreegenskaper og er lite korrosjonsdannende.

■ Miljøgiften PCB er en av få hvor skadevirkninger er grundig dokumentert. Miljøgiften brytes sakte ned, og hoper seg dermed opp i organismene. Den følger også næringskjeden, slik at man finner de største giftkonsentrasjonene i rovdyr, eksempelvis isbjørn, sel og rovfugl.

■ PCB-eksponering kan gi kreft, redusert immunforsvar, skader på nervesystemet, leverskader, hudskader og reproduksjonsskader som nedsatt fruktbarhet, aborter og dødfødsler.

■ PCB ble forbudt i Norge i 1980. Vi har i Nordsjøavtalen bundet oss til total stopp i utslipp av PCB. Alle PCB-produkter er spesialavfall.

■ Undersøkelser gjort av Naturvernforbundet tyder på at flere hundre tonn PCB kan lekke ut i fjordsystemene, hvis man ikke setter i gang skikkelige tiltak for innsamling av PCB-holdig avfall og opprydning på PCB-forurensede områder.

Den store gift-jakta

eneste måten vi kan få resultater på. PCB ble brukt i bunnstoff og maling på skip på 50-, 60- og 70-tallet i følge Schultze. Først på 80-tallet ble stoffet forbudt. Når skipene blir sandblåst på verft blir giften spredd utover og havner i økosystemet til skade for planter, dyr og mennesker. I tillegg til PCB er det blant annet relativt store mengder med andre miljøfarlige stoffer som kvikksølv, bly, og DDT i prøvene.

Gamle synder

– Den manglende forståelsen for hvor farlig PCB er har ført til at store mengder er på avveie. Spesielt på og rundt gamle og nedlagte skipsverft. I tillegg flyter mange titalls tonn rundt på skip. Dette er gift som før eller senere havner i miljøet dersom det ikke bli stoppet. Vi jakter imidlertid på gamle synder.

– Hvem er egentlig ansvarlig for syndene?

Det der er litt kinkig. Vi kunne helt klart brukt forurensningsloven, men vi synes det er galt å gjøre verftene til syndebukker i og med at de har kjøpt malingen i god tro. Mest pinlig er det for kilden til forurensningen, nemlig maling- og lakkprodusentene.

– Hvordan kan dere konfrontere disse?

– Det er ikke så vanskelig. Miljøgiften PCB har et «fingeravtrykk». Det gjør at vi kan kjenne igjen ørsmå rester og konfrontere produsentene med resultatene.

I følge Schultze er det to store produsenters fingeravtrykk som går igjen. Det er kjemigiganten Bayer og det multinasjonale selskapet Montzanto. I dag herostratisk berømt i miljøkretser som produsent av blant annet sprøytemidlet Roundup.

Stortinget må rydde opp

Til tross for at giften er funnet og synderen lokalisert vil selskapene kunne påstå at de ikke har gjort noe ulovlig rent juridisk selv om de har solgt aldri så mye giftig maling gjennom tiår. På samme måte som verftene har de handlet innenfor loven og kanskje også i god tro inntil stoffene ble forbudt. Schultze mener derfor at Stortinget må ta ansvar for å rydde opp i PCB-forurensningen. Det vil koste penger – veldig mye penger.

Prisen for ikke å rydde opp er imidlertid også svært høy. Kostholdsrestriksjoner og omsetningsforbud på fisk og skaldyr er den utrivelige virkeligheten mange nordmenn må venne seg til langs det vi liker å tenke på som den rene kysten vår.

Foto: Pål Hermansen/Samfoto

Polarmåka er en av de artene som sliter tyngst med miljøgifter.

At folk er bekymret for dette, og interessert i problemet, har mannskapet på Alfa Pilot fått merke. Det blir fort sammenstimling når båten legger til havn. Pressekonferansene har hele tida trukket godt med mediefolk. Nærmere to hundre presseklipp og nærmest daglige oppslag i radio og TV forteller at dette er godt stoff – agurktid eller ikke – ren fisk og rent hav er viktig.

– Vi vet også at nivåene av PCB i morsmelk er stabilt på tross av at stoffene ikke brukes lenger, sier Schultze.

Lagres i næringskjeden

Men det er likevel ikke bare for mennesker at PCB er et problem. Spesielt hos dyr høyt oppe i næringskjeden hoper giften seg opp. I nordområdene er polarmåka så hardt rammet at den ofte har problemer med reproduksjonsevnen. Arter som fjellrev og oter lider trolig også sterkt på grunn av vårt sjansespill med farlige stoffer. De formerer seg ikke lenger.

Velkommen og forsvinn

Mens mange hilser Alfa Pilot velkommen når den legger til havn, er det ikke alle som er like begeistret for snokende giftjegere med prøveflasker og profesjonelle laboratorier i ryggen. – Kværner Rosenborg i Stavanger nektet oss å ta prøver på land. Det gjorde også kjempebedriften Aker Stord. De fikk så ørene flagret i lokalpressa etterpå, forteller Schultze.

Han mener bedriftene feier giften under teppet – et teppe bare SFT får lov til å gløtte under.

– Mange er imidlertid svært vennlige og samarbeidsvillige, eksempelvis Forsvaret.

Ekspedisjonen har også fått god bistand fra lokallagene til Naturvernforbundet – en organisasjon som sårt trenger noe annet en røde regnskapstall og intern krangel å fokusere på.

Leit å ha rett

Mens vi snakker med Alfa Pilot er de første analyseresultatene kommet inn. Med blandede følelser kan Schultze konstatere at resultatene fra Kristiansand er så ille som de hadde trodd. Det er ikke alltid like hyggelig å ha rett.

Til tross for stor frivillig innsats har ekspedisjonen vært avhengig av økonomisk støtte. Og ingen fattigere en Norges Rederiforbund tro til med å spandere båt og bunker til den store giftjakta.

De endelige analyseresultatene vil ligge klare i september. Så spør det da; hvilket teppe SFT vil feie dem under. ■

Er det PCB som hindrer fjellreven i å formere seg? Det tror mange forskere.

Foto: Ivar Harpar/Samfoto

Leo Burnett

Hva fikk Statoil ut av Kyoto-konferansen bortsett fra en stor regning?

På klimakonferansen i Kyoto forpliktet den industrialiserte verden seg til å redusere sine samlede utslipp av klima-gasser ned til 1990-nivå innen perioden 2008-2012. For Norge krever dette en reduksjon på ca. 9 millioner tonn innen samme periode. Statoil har gjennom sitt treårige CO2-program tatt høyde for denne avtalen. I forhold til utslipp med dagens teknologi, har vi satt oss det ambisiøse mål å redusere egne utslipp med 30% i løpet av de neste ti årene. Gjennom CO2-programmet, som gjennomføres i samarbeid med

andre bedrifter og offentlige institusjoner, tas ny teknologi i bruk for å finne fram til kostnads-effektive måter å redusere utslippene på. Statoil vil måtte investere for å få dette til. Men det er vi villige til å gjøre for et bedre klima. Vil du vite mer om hvordan Statoil ser for seg framtiden, sender vi deg gjerne Miljørapporten vår. Kontakt oss på tlf 51 99 94 47 eller fax 51 99 71 65. Du kan også sende e-mail til BVI@statoil.com. Se forøvrig vår hjemmeside på www.statoil.com under «Nøkkeltal».

«Vi har fått konsesjon for å bygge og drive to av verdens mest effektive og minst forurensende kraftverk»

Postadresse:
Postboks 358 1324 LYSAKER

Besøksadresse:
Vollsveien 13E

Telefon: 67 10 37 00
Telefax: 67 10 37 90

E-mail: www.naturkraft.no

NYHET

XEROX LASER PATRONER

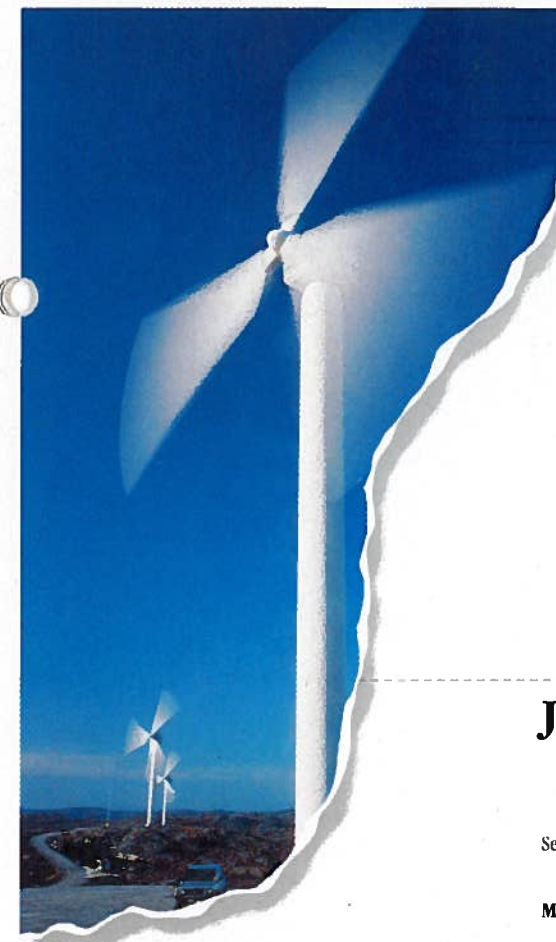
til din Hewlett Packard, Canon, Brother, Apple, Wang, Olivetti, QMS, Star, Siemens m.fl. laserprintere...
- et miljøriktig alternativ!

- Xerox er kjent for sin gode kvalitet. På disse produktene gir Xerox X-tra 12 mnd. garanti
- Send produktene gratis i retur til Xerox X-tra for resirkulering, og unngå unødvendig belastning av naturen

Ring vårt ordrekontor gratis på 800 33 0 33

Xerox X-tra, Xerox AS, Postboks 452, 1324 Lysaker
Telefon 67 20 30 00, Telefax 67 20 34 84

Kjøp vindkraft

Støtt utviklingen av vindkraft i Norge! Fast pris 1998: **34,1 øre/kWh**

inkl. forbruksavgift (5,75 øre/kWh) og mva. Netto: 22 øre/kWh, ekskl. avgifter

Nettleie til ditt lokale nettselskap kommer i tillegg. Dersom forbruksavgiften på vindkraft fjernes i løpet av året, skal dette komme selger til gode ved at bruttoprisen til kunden forblir uendret.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) er Norges største vindkraftprodusent med 5 møller i drift på Vikna i Nord-Trøndelag.

Normal årsproduksjon er på 6 mill. kWh. Videre har NTE besluttet å sette opp en ny og større mølle i 1998, og da vil vår totale produksjon komme opp i 11 mill. kWh.

Vi ordner med skifte av kraftleverandør for deg. Fyll ut svarslippen og send den til oss i dag!

JA, jeg ønsker å kjøpe vindkraft fra NTE: 34,1 øre/kWh for 1998. Jeg gir NTE fullmakt til å forestå skifte av kraftleverandør.

Navn: _____

Adr.: _____

Postnr.: _____ Sted: _____

Tlf.: _____

Sendes: NTE, Sjøfartsgt. 3, 7700 STEINKJER

Mitt nettselskap: _____ Målernr.: _____

Lundreth Reklame AS, Steinkjer - foto: Steinar Johansen

Foto: Siri Lehne Nilssen

Av SIRI LEHNE NILSEN

MAN TAGER en vakker, gjengrodd dal og en håndfull saneringssklare bygninger. Tilsett rikelig med idealister og la gjære en liten stund. Rør inn små dasher med penger før blandingen får heve videre. Etter en tid får du resultatet: Restaurerte bygninger, gjenopprettet kulturlandskap, større biologisk mangfold, kunnskapsrike turgåere, informasjonssenter, overnattingssted, kafé ...

– Jo, det har vært en kjempejobb. 2500 dugnadstimer bare siden i fjor. Men så har det blitt bra også!

Rigmor Solem inviterer stolt til kaffe og vafler i Naturhuset ved inngangen til Utladalen. Solem jobber i fjelloppsynet

for Jotunheimen, og har vært sentral i arbeidet med skjøtselsplanen for Utladalen.

Høyest og smalest

Norges smaleste dal. Den høyeste fossen i fritt fall. Buldrende elv, storslått natur. Det mangler ikke på spektakulære elementer i Utladalen. Den strekker seg fra Årdal i Sogn og Fjordane og innover i Jotunheimen. Fra det frodiggrønne til det alpine.

Bratt og uveisomt, men likevel er det drevet gårdsdrift i dalen i over tusen år. Etter at siste fastboende flyttet fra dalen på 80-tallet er imidlertid sporene etter den tradisjonsrike aktiviteten gradvis visket vekk.

Men så tok altså dugnadsiveren

overhånd.

Fra kulisser til kafé

Ideen kom i 1995: Grunneierne hadde såvidt begynt å restaurere det gamle, falleferdige bruket Skåri nederst i Utladalen. Hvorfor ikke gjøre noe mer ut av Skåri? Bruket burde ikke bare være en kulisser! Rigmor Solem mente det kunne bli til et naturinfosenter for Utladalen. Grunneierne var enige.

Mange tente på ideen. I januar 1996 var de trommet sammen til befaring hele gjengen; kommunen, fylkesmannen, turlaget, reiselivslaget, fjelloppsynet, grunneierne, Hydro Årdal. Men stemningen var dårlig. Husene var i elendig forfatning, og fulle av skrot. Gamle beitemarker var gjengrodd – det

samme gjaldt slåttene. De fleste mente restaureringsjobben ville bli for stor. Men Rigmor Solem, grunneierne og turlaget så bare potensialet.

– Vi opprettet en arbeidsgruppe, og ble enige om å lage en skjøtselsplan for hele dalen, hvor bygningene på Skåri skulle bli hovedsete for informasjon og forvaltning, sier Solem.

Hydro spyttet i 300 000. Det samme gjorde fylkesmannens miljøvern-avdeling og kommu-

Elva Ulla trenger seg fram gjennom frodig landskap. På sidene reiser de alpine fjelltoppene seg. Utladalen landskapsvernområde strekker seg fra 80 meter over havet til godt over 2000 meter.

Sidsel Sæterhaug og Arne Åsebo er to av studentene med sommerjobb i Utladalen. Den går blant annet ut på å se etter 96 geitekillinger. I bakgrunnen ligger gårdsbruket Avdalen.

Idyll

Oppskriften på en

I Årdal samarbeider det meste som kan kripe og gå om å ta vare på verneområdet i Utladalen. Friluftsfolk, grunneiere, industri og det offentlige har fått til fantastisk mye på fantastisk kort tid. Her er oppskriften.

Foto: Bjørn Løken

Foto: Siri Lehme Nilssen

nen. 25 frivillige skuffet gammel sauemøkk, snekret, tjæret, hogde, slo, saget ...

Da Naturhuset åpnet i mai i år, var 300 år døler på plass. Hver helg siden har tilstrømningen vært stor – både av turister og folk fra traktene.

Naturvernforbundets egen foss

På Skåri kan de besøkende se utstillingen som forteller om natur- og kulturhistorie i området, og de kan spise vafler på kaféen. Videre kan de ta turen innover i dalen, gjennom grønn natur og

kultur, klemt mellom mektige fjell.

I Avdalen kan turfolket overnatte på Årdal turlags hytte – et annet restaurert bruk som klorer seg fast i dalsiden. Eller de kan gå videre til Vetti og overnatte på en plass hvor gårdsturismen har røtter helt tilbake til 1875.

Den som går lenger innover i dalen treffer på Vettisfossen. Tidlig dette århundret ble den kjøpt av Vestlandske Naturvernforening – nåværende Naturvernforbundet – for å unngå utbygging. I dag er den Norges høyeste foss i fritt fall.

– Vi lever for lett vint

– Vi prøver å gjøre gammel kulturhistorie levende for folk. Gi dem innsyn i hvordan det har vært å leve her. Det var slett ikke noe enkelt liv, men det var et liv i samspill med naturen, sier Solem. Hun er oppgitt over dagens «lett vintkultur»:

– Hvis vi i det hele tatt skal ut i naturen, skal vi bare være litt ute, bli litt slitne. Vi skal alltid ha mulighet til retrett og komfortabel overnatting. Skal vi jakte, vil vi helst komme lett vint fram til byttet, og slippe å bære det langt tilbake ...

– Men mennesker har bestandig ønsket å gjøre livet lettere for seg selv?

– Ja, men nå har vi kommet dit at vi kan gjøre alt lett vint. Jeg tror vi har tapt noe vesentlig på veien. Folk blir halvformøyd, livet for lite utfordrende, vi møter aldri naturen direkte, sier Solem. Hun tror «lett vintkulturen» er et hinder for å oppleve nærhet til naturen, og at det igjen fører til at vi blir lite opptatt av å ta vare på den.

Solem har tro på at naturen, kulturen

og informasjonen i Utladalen skal åpne noen dører for de besøkende. Gi dem et nærmere forhold til livsgrunnlaget og historien.

– Det er like viktig å ta vare på gammelt kulturlandskap som gamle stavkirker. De er en viktig del av historien, og byr dessuten på et rikt mangfold av dyr, planter og insekter, sier hun.

52 000 passerte Naturhuset i fjor. Solem ser ingen grunn til å tro at det blir færre i år – snarere tvert imot.

– Frykter dere ikke overbelastning av naturen i området?

– Vi prøver å kanalisere trafikken til veier og stier som tåler mye bruk. Områder som er mer skjøre snakker vi ikke så mye om.

Sauer og studenter på sommerjobb

10 studenter sørger for at hjulene går rundt sommerstid. De pleier kulturmark, passer dyra og er vertskap på Naturhuset og i Avdalen. Fire av dem er norske, resten utenlandske. Samtlige er i gang med utdanning innen naturforvaltning eller friluftsliv. Sauer, geiter, hest og høns er også i staben. De holder beitemark og vaffelkostnader nede.

Flere planer

Den tar feil som tror at dugnadsgjengen i Utladalen nå har tenkt å legge seg på ryggen i enga og se på skyene.

I høst blir det kunstutstilling med bilder fra Vest-Jotunheimen. Et eget undervisningsopplegg for barn er på trappene. Eldhuset på Skåri er snart ferdig restaurert – der blir det mulig å prøve seg på gammeldags bakst. Ølbrygging etter tradisjonsrike oppskrifter står også på tapetet. Forhåpentlig laget på korn som er dyrket i dalen. På gammeldags vis, selvsagt.

– Nøysomheten og slitet til generasjoner av bønder i Utladalen gir motivasjon for å stå på, sier Solem. □

Gårdsbruket Avdalen klamrer seg fast 380 meter over havet.

Foto: Siri Lehme Nilssen

Tenk avfall - også på jobben din!

Vi gir råd om hvordan dere kommer igang med effektiv og økonomisk forsvarlig avfallshåndtering.

Kontakt oss

Postboks 264 Skøyen,
Drammensveien 175, 0212 Oslo.
Tel: 22 51 07 00, Fax: 22 51 07 01

Utmeldt av Statskirken?

Ved århundredskiftet vil mer enn 500.000 nordmenn stå utenfor Kirken. Mange av disse tilhører heller ikke andre trossamfunn. Er du en av dem?

Har du tenkt på hvem som skal hjelpe deg med navnefest når du får barn og barnebarn, konfirmere tenåringene dine, holde talen i kapellet når du dør?

Det ordner vel Human-Etisk Forbund, sier du.

Vi skal gjøre så godt vi kan, men er du medlem av Human-Etisk Forbund?

Det er grenser for hva vi kan gjøre, hvis ikke de som egentlig er humanetikere støtter vårt arbeid ved å melde seg inn.

Human-Etisk Forbund får en offentlig støtte for hvert medlem som tilsvarer «kirkeskatten». Det betales også en medlemskontingent på kr 160 for folk med inntekt, kr 50 for andre. Som medlem mottar du vårt medlemsblad FRI TANKE 6 ganger pr. år.

Vil du vite mer, finner du oss på Internett på http://nettvik.no/human_etisk. Her kan du også melde deg inn. Telefonnummeret vårt er 22 11 10 10.

Det er hyggelig at du regner med oss, men vi vil også gjerne regne med deg.

- Jeg melder meg herved inn i Human-Etisk Forbund.
 Jeg er ikke medlem av Statskirken.
 Jeg ønsker nærmere opplysninger om Human-Etisk Forbund.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr./-sted: _____

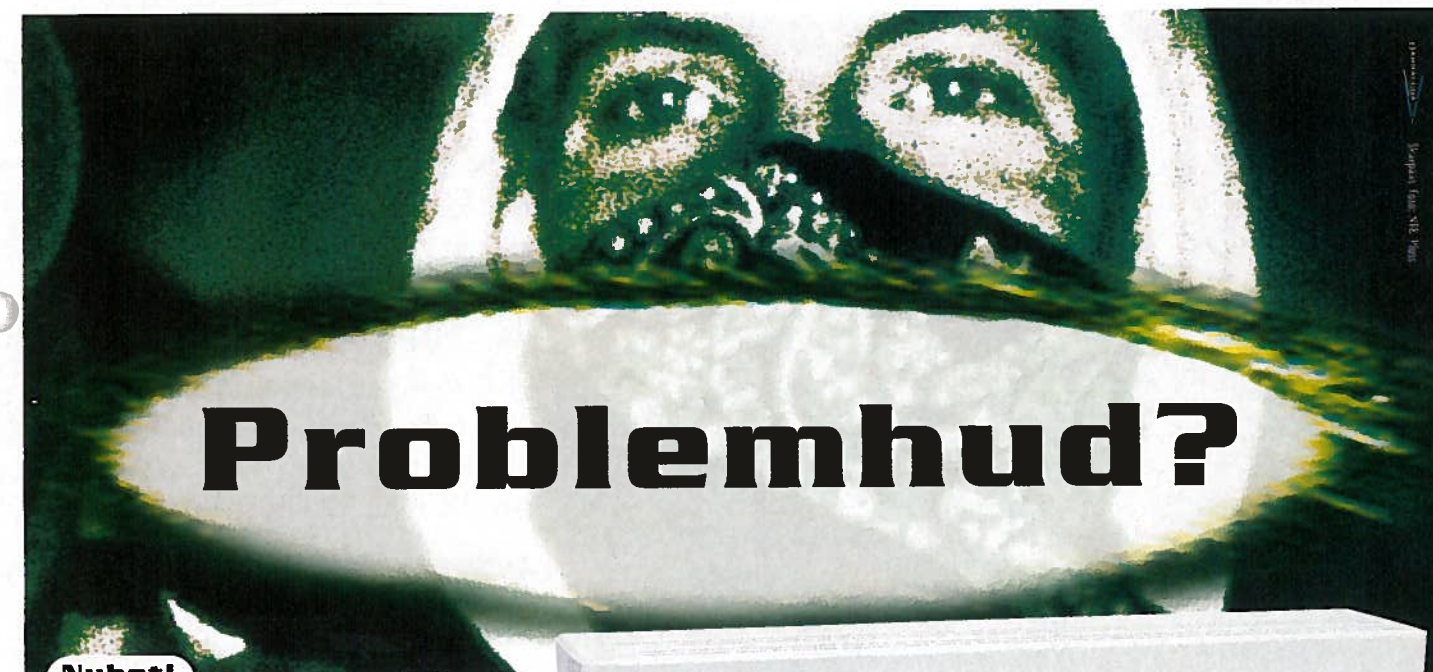
Stilling: _____

Dato: _____ Født: _____

Underskrift: _____

Kupongen sendes: Human-Etisk Forbund, Postboks 6744, St. Olavs Plass, 0130 Oslo

Naturfoto

Nyhet!

finito A+B er et nytt naturmiddel mot kviser og uren hud. **finito A+B** har dokumentert effekt, og er enkelt og behagelig å bruke. I tillegg til å løse kviseproblemet, virker **finito A+B** også pleiende og forebyggende på problemhud. Kan også benyttes under sminke. **finito A+B** får du i parfymeri, helsekost- og dagligvarebutikker. www.finito.com

HMG
HERBAL MARKETING GROUP AS

Nå har vi satt miljøvisorene til å granske oss selv.

Å redegjøre for miljøarbeid er i dag like selvsagt som å utarbeide årsberetninger. SAS har nå to år på rad mottatt prisen for beste miljøberetning. Dette er vi naturligvis svært stolte av. Vi ønsker imidlertid å bli enda bedre, og derfor satte vi i år miljøvisorene til å granske oss selv, både hva angår arbeidet og beretningen.

Ønsker du selv å kontrollere hvordan det gikk, finner du miljøberetningen på vår Internett-adresse www.sas.se. Ønsker du å bestille et eksemplar av miljøberetningen, kan du også skrive til SAS, SE-195 87 Stockholm, ringe +46 8 797 00 00 eller fakse din forespørsel til +46 8 797 15 15.

Vi bryr oss.

SAS

NORGIPS AKUSTIKKPANELER

Har du ikke hørt om dem? En moderne vegg- og takkledning både til rehabilitering og nybygg. Et gipsplateprodukt til kreative og elegante løsninger.

- Effektiv akustisk regulering
- Miljøvennlig naturprodukt
- Brannsikker kledning, K1-A, In1
- Overflate umalt, glatt eller perforert
- Bredder 600 mm, lengde 600, 1200 og 2400 mm

NORGIPS

Helt klart vi må ha brosjyren om Norgips Akustikkpaneler

Firma _____
 Att. _____
 Adresse _____
 Postnr. _____ Sted _____
 Telefon _____ Fax _____

NORGIPS A/S · POSTBOKS 655 · 3003 DRAMMEN
 TELEFON 33 78 48 00 · TELEFAX 33 78 48 51

**Vi hjelper deg
 å ta vare på Norge**
 Snakk med oss om miljøsertifisering

GRØNER CERTIFICATION

Fornebuveien 11 Telefon 67 12 80 00
 Postboks 400, 1324 Lysaker Telefax 67 12 58 40

**Vi jobber med
 forurensning i
 grunnen**

Vi har 15 års erfaring med å løse miljøproblemer, og utfører:

- miljøteknisk kartlegging
- miljørisiko- og konsekvensvurdering
- planlegging og gjennomføring av tiltak for å fjerne forurensning

NOTEBY
 NORSK TEKNISK
 BYGGEKONTROLL A/S
 RÅDGIVENDE INGENIØRER - MRIF
 Et firma i Multiconsult-gruppen

Wdm. Thranesgt. 75
 P.B. 2710 St. Hanshaugen, 0131 Oslo
 Telefon 22 20 41 00

Avdelingskontorer:
 Bergen, Fredrikstad, Kristiansand, Skien,
 Stavanger, Trondheim, Ålesund

Forbo LINOLEUM

– Et ansvarlig miljøvalg –

Linoleum er i dag det eneste gulvbelegget som er miljømerket med Svanen.

Som verdens største linoleumsprodusent tar Forbo ansvar for miljøet.

I Norge legges det nå store arealer med linoleum på bl.a. Rikshospitalet og Gardermoen.

Forbo

Leangbukta 40, N-1370 Asker
 Telefon: 66 77 12 00, Telefaks: 66 77 12 45

DETTE MÅ DU IKKE GÅ GLIPP AV!

SLÅ TO FLUER I ETT SMEKK – UTEN Å GJØRE EN FLUE FOR TRED!

Norsk kunst vil hjelpe Naturvernforbundet økonomisk på fote igjen etter en svært tung og vanskelig periode, slik at alle kreftene igjen brukes på naturvernarbeid. Kjøp stor norsk kunst til liten pris!

Reidar Fritzvolds Bjønne. Forsiden av Naturvernforbundets 1999-kalender.

Naturvernkalenderen 1999: Vern norsk natur

Vi kan glede medlemmer og trofaste kunder med en riktig hyggelig nyhet: Naturvernkalenderen kommer tilbake! 1999-kalenderen heter *Vern norsk natur* og består av 13 bilder av Reidar Fritzvold (1920–1998), en av de virkelige gigantene i norsk malerkunst!

Reidar Fritzvolds naturskildringer er kraftfulle og umorske samtidig som de er nøkterne og saklige. Hans bilder har gjort han kjent og avholdt, og han er representert nær sagt over alt – inkludert Nasjonalgalleriet og Riksgalleriet.

At Reidar Fritzvold i en årrekke var aktiv i Norges Naturvernforbund og at han var livsvarig medlem, øker vår

stolthet over å presentere kalenderen. *Vern norsk natur* er en hyllest og takk til både kunstneren og naturverneren Reidar Fritzvold som gikk bort i vår 78 år gammel.

Naturvernforbundets medlemmer får kalenderen for spesialpris. Det lages kun 4000 eksemplarer. 1999-kalenderen kommer til å bli et samleobjekt!

Butikkpris: kr 160
Salg til ikke-medlemmer gjennom Naturvernforbundet: kr 145
Medlemspris: kr 100
(Evt. porto i tillegg)

Naturvernforbundets kunstmappe 1999

En av de store i norsk samtidskunst – kunstmaleren Willibald Storn (f. 1936) – gir Naturvernforbundet hjelp til selvhjelp ved å la oss selge 3 originallitografier til spesialpris. Storn henter 3 motiver fra Naturvernforbundets flaggsaker og ferdigstiller arbeidene i oktober.

Gå ikke glipp av kunstmappen 1999, en investering som gir glede hver dag – og som øker i verdi. Det lages bare 150 mapper.

Pris for kunstmappe med 3 litografier, 50 x 70 cm:
Ikke-medlemmer: kr 10 000
Medlemspris: kr 8 900
Enkeltpilder:
Ikke medlemmer: kr 4 500
Medlemmer: kr 3 300
(Evt. porto kommer i tillegg)

Willibald Storn: Blind fugl.

OBS! Dette bildet er ikke fra kunstmappen, men kun et eksempel på Storns arbeid. De 3 litografiene til mappen skal produseres i oktober.

Bestilling

Sendes eller fakses Norges Naturvernforbund, Boks 6891 St Olavs plass, 0130 Oslo. Faks 22 99 33 10.

Jeg/Vi bestiller:

... stk. *Vern norsk natur*, kalender 1999

... stk. Naturvernforbundets kunstmappe 1999

Kryss av her hvis nærmere opplysninger om de 3 litografiene i kunstmappen ønskes tilsendt.

(Vennligst brukt trykte bokstaver)

Navn:

Adresse:

Postnr./-sted:

Underskrift:

Abonner på Norges ledende miljøavis

Natur & miljø Bulletin gir deg nyheter og kunnskaper om nasjonale og internasjonale miljøspørsmål. Kortfattet, poengtert og uten utenomsnakk. Vi presenterer faktiske forhold og veldokumentert bakgrunnsinformasjon slik at du selv kan danne deg en mening om aktuelle miljøspørsmål.

Fyll ut svarkortet og send inn. Du kan også tegne abonnemnet ditt pr. telefon. Det er alltid hyggelig om du ringer oss på tlf. 22 04 46 00
Eller du kan fakse svarkortet til 22 04 46 20

JA - jeg vil holde meg orientert om miljøspørsmål og tegner abonnement på Norges ledende miljøavis.
 Bedriftsabonnement: 500,- kroner pr. år
 Privatabonnement: 199,- kroner pr. år

Navn:.....

Adresse:.....

Postnr.:..... Sted:.....

Dato:.....

Signatur:.....

Sendes ufrankert i Norge. Adressaten betaler portoen.

SVARSENDING

Avtalenr. 171113/52

Natur & miljø Bulletin
St.Olavs plass
postkontor
0130 Oslo

Natur & miljø Bulletin kommer med 22 nummer i året.
Det betyr at du hver 14. dag mottar bulletinen.

I tillegg får du 4 omfattende temabulletiner i løpet av året.

G Naturen er stappfull av mat – for alle som vet å utnytte den. – Ta med kurv og kniv på søndagsturen. Eller spis rønn gastronomi

Av SIRI LEHNE NILSEN

– Maten er der. Men mange ser ikke at de kan høste den selv. Vi må ikke lenger ut i naturen for å høste disse delikatessene. Det er så lett å plukke med seg varene fra butikkhyllene – syltetøy, saft, is med skogsbær, sopp. Men smaken blir mye bedre når du lager rettene selv. For ikke å snakke om hvor tilfredsstillende det er!

Torkelsen skynder seg å understreke at

innsamling. Boka forteller også om arter som matplantene kan forveksles med.

Tegningene er gode, og spesielt praktisk er det at plantene er tegnet på «plukkestadiet».

Enkle og greie oppskrifter er presentert i et eget kapittel.

Boka er trolig spesielt godt egnet for nybegynnere.

Vilt og vakkert

BEATE SLIPHER
Bonytt, 1997
119 sider
295,- kroner

Vilt og vakkert er nettopp det – ville bær, blomster, urter som blir til vakre (og sikkert velsmakende) retter, gjengitt på flotte fargebilder. Gjærbakst med sevjesaft, hvitvinsdampede strandsnegler, grøftekantsalat, granskuddolje, bringebæredik, kreklingdram ...

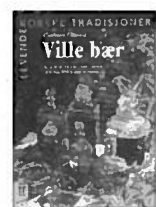
Boka er inndelt i kapitler etter årstidene. Hvert kapittel starter med naturskildringer. Aktuelle matplanter beskrives – utseende, historikk og aktuelle bruksområder. I tillegg presenteres oppskrifter hvor «de ville» som oftest er hovedingrediens. Boka forteller også om giftige planter og om allemannsretten.

Vilt og vakkert inspirerer deg ut i naturen, veileder i jakten på planter, bær og

blomster, og hjelper deg å lage mat av fangsten.

Ville bær

GUDRUN ULLTVEIT
NW Dam & Sønn Teknologisk forlag 1995
166 sider
378 kroner

Ville bær tar utgangspunkt i gamle bærtradisjoner som tildels er i ferd med å forsvinne, og peker på det store potensialet i mengder med bær som hvert år råtner på rot. Verdien av bærplukking som rekreasjon trekkes frem, og allemannsretten utdypes.

Alle spiselige ville bær i Norge har fått plass i boka. Samtlige presenteres grundig: Sagn og myter rundt bærenes virkning, tradisjonell bruk til mat og medisin, aktuell bruk i dag.

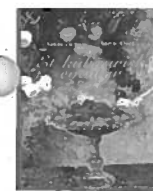
I tillegg får vi en rekke oppskrifter: Tradisjonsrikt syltetøy, supper, saft og gelé, og mer moderne retter som bær, sorbet, paier og marinader.

Et kulinarisk eventyr – mat fra hage, skog og hav

SANNA TÖRNGE OG ANETTE ÅBERG
Boksenteret, 1997
189 sider
298 kroner
(Oversatt fra svensk)

Et kulinarisk eventyr er en blanding av kokebok og naturskildringer. Men først

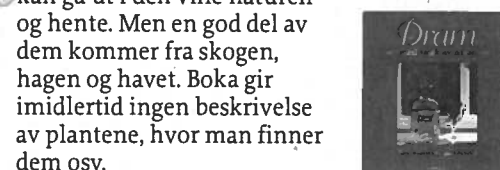
og fremst gir den veiledning i livsnyttelse. Forfatteren beskriver begeistringen over å fylle sesongens første kurv med brennelse, gleden over å høste de første nypotetene, henrykkelsen over å finne hærskarer av steinsopp.

Oppskriftene følger ikke det tradisjonelle kokeboksystemet, og gjør boka ganske vanskelig å finne fram i. Istedet tar den utgangspunkt i årstidene i naturen: Løvetannsalat om våren, stikkelsbær midtsommers, lammegryte eller rødetsalat sent på høsten. Det er slett ikke alle ingrediensene man kan gå ut i den ville naturen og hente. Men en god del av dem kommer fra skogen, hagen og havet. Boka gir imidlertid ingen beskrivelse av plantene, hvor man finner dem osv.

Boka har mange gode fargebilder.

Boka har mange gode fargebilder.

Dram med smak av natur er en grundig og entusiastisk bok. Forfatterne har eksperimentert med å smaksette brennevin i nærmere 30 år, basert på både nye og gamle oppskrifter. Resultatene er samlet i boka. Her finner vi dram laget på ville bær og blomster, på krydderurter og frukt. Boka begynner med historikk, og går nøye gjennom hovedprinsippene for å lage dram.

Dette er en plantebok for barn. Den presenterer 19 norske planter – både bær og blomster. Boka forteller om

tradisjonell bruk av planten til mat, medisin og redskaper. Dessuten oppfordrer den til bruk av vekstene – som suppe, salat, krydder og te.

Tegninger viser bruksområder, og gjør plantene lette å kjenne igjen. Boka forteller også litt om hvilken rolle plantene spiller i naturen, og gir en liten dash grunnleggende plantekunnskap.

Et eget kapittel gir oppskrift på syltetøy, hvordan man tører planter og lager te av dem.

Dram med smak av natur

LARS ANDERSON OG JAN
OLSHEDEN
Cappelen, 1996
128 sider
249 kroner

Dram med smak av natur er en grundig og entusiastisk bok. Forfatterne har eksperimentert med å smaksette brennevin i nærmere 30 år, basert på både nye og gamle oppskrifter. Resultatene er samlet i boka. Her finner vi dram laget på ville bær og blomster, på krydderurter og frukt.

Boka begynner med historikk, og går nøye gjennom hovedprinsippene for å lage dram.

Dernest blir en lang rekke forskjellige planter beskrevet. Historikk, sanking, bearbeiding. For hver plante får vi én eller flere oppskrifter. De fleste er prøvesmakt

og har fått karakter – som en veiledning for nybegynnere. Boka presenterer også oppskrifter på mat som passer til de forskjellige typene dram.

Likører med smak av natur

SANNA TÖRNGE OG ANETTE
ÅBERG
Cappelen 1995
125 sider
249 kroner
(oversatt fra svensk)

Likører med smak av natur er skrevet av en likørelsker. Med et smittende engasjement forteller hun om likør av fioler, mjødurt og røsslyng, om markjordbær, pærelikør og einerbærlikør. Fristende, fargerike bilder øker lysten til å prøve selv.

Boka inneholder et vell av oppskrifter på likører laget av urter, blomster, bær og frukt. Samtidig legger den til rette for at man skal kunne prøve seg fram selv.

Kort likørhistorikk hører også med. I tillegg kommer et kapittel om desserter med likør.

Hvor du skal plukke urter og blomster må du finne ut selv.

ytterligere en time. La sitronstenene koke med, de kan lett plukkes vekk når syltetøyet er ferdig. Hell syltetøyet på rene, varme glass. Spis det til kavringer og ristet brød.

(Fra boka
Et kulinarisk eventyr)

Bæris

3 eggeplommer (ev. 2 hele egg)
3 ss melis
2-3 dl leddsukrede, ferske eller dyppfrysede bær
(2 ts vaniljesukker)
3 dl kremfløte

Pisk eggeplommer og melis lett og luftig. Rør inn ønsket bærtillsætning. (Hvis du bruker bringebær bør du presse dem gjennom en sil, slik at du ikke får med steinene.) Pisk fløten og bland den i eggedosisen. Sett blandingen i fryseboksen i ca. 2 timer. Rør i krem av og til, slik at fyllet holder seg jevnt fordelt. Frys isen i minst 5-6 timer.

(Fra boka
Ville bær)

Røsslyngblomstlikør

35 cl sprit (45 % eller 60 %)
1-2 dl røsslyngblomster
1/2 dl flytende honning

Risp av de små blomstene – det går med ganske mange blomster til en flaske. La det trekke i to uker, set med flytende honning. En bahagelig drikk som smaker skog.

(Fra boka Likører med smak av natur)

Einerbærbrennevin

50 einerbær
70 cl brennevin (45 % brennevin som er blandet ut med kildevann til 35 %)

Legg lett knuste, modne einerbær på brennevin. La det stå en uke. Sil gjennom et klede. Tapp på flaske. Ristes før bruk, slik at den gode oljen blir med i glassene.

Før du plukker dine einerbær, bør du smake på noen av dem. De skal være litt søte. Legg et hvitt klede under eineren, og stå lett på grenene. Da løsner de blå bærene og faller ned på kledet.

(Fra boka Dram med smak av natur)

Forhexet forrett av steinsopp

Den delikate nottesmaken i steinsoppen kommer aller best til sin rett rå. Skjær unge, faste sopper i tynne skiver. (Alle de andre blir til deilig stuing.) Bland dem med finstimmelt stangselleri, smuler av blåskimmelost og hakkede valnøtter. Drypp over valnøttolje med litt presset hvitløk i – og kværn på litt salt og pepper ved servering.

(Fra boka Vilt og vakkert)

Pai fylt med grønn farse

Paiskall:
150 g margarin
3 dl hvetemel
1 ss vann
1 ts salt

Arbeid ingrediensene raskt sammen, sett deigen kaldt. Kjøvl deigen ut og kle en rund form. Stek paiskallet i 10-15 minutter ved 225 grader C.

Grønn farse:
5 dl forvettet, hakket grønt (f.eks. nøste, skvallerkål eller meldestokk)
1 finhakket løk
100 g kokt skinke eller sopp
1 dl brødrasp
1 dl revet ost
1-2 egg
1 ts salt, pepper og muskat

Bland alle ingrediensene unntatt osten, fyll i paiskallet. Strø over revet ost, og stek paien ved 225 grader til osten er smeltet og gyllen.

(Fra boka I den grønne gryte)

Syltetøy av grønne tomater

Før frosten kommer skal de grønne tomatene plukkes.

1 kg grønne tomater
5 dl sukker
1 1/2 sitron

Skjær tomatene i skiver og legg dem lagvis med sukker i en gryte. Sett gryten kjølig natten over. Kok opp, skum, skru varmen ned og la småkoke i en gryte uten lokk. Se til syltetøyet en gang iblant og pass på at varmen er svak. Vask og skrub sitronene omhyggelig, skjær dem i to og så i tynne skiver. Kok sitronene sammen med med tomatene i

Seksjonsleder Thor Midteng i Naturvernforbundet er glad for at miljøbevegelsen er blitt enig med skognæringen om standarder for bærekraftig skogbruk. Likevel er ikke Levende Skog noen garanti for at norsk skogbruk blir mer miljøvennlig.

Miljøløsning uten miljøgaranti

Av KRISTIAN JAHRE

Levende Skog ble opprettet av skognæringen med støtte fra Landbruksdepartementet for tre år siden. Formålet med prosjektet var å lage et opplegg for et økologisk og økonomisk bærekraftig skogbruk som både miljøvernere, myndigheter, skogeiere og ikke minst kjøpere av skogbrukets produkter kan samles om.

Prosjektet ble startet på grunn av sterkt internasjonalt press fra miljøvernere og forbrukere om å dokumentere at norsk skogbruk blir drevet etter bærekraftige prinsipper.

– Bedre enn skogloven

1. juli ble prosjektet, som har kostet 30 millioner kroner, avsluttet. Resultatet er enighet om 25 standarder for bærekraftig skogbruk. Enigheten er oppnådd i Levende Skogs såkalte Delprosjektet 2 som har bestått av representanter fra miljøside, skogeiere, industri, myndigheter, forbrukere, friluftsliv og arbeidstakere.

Seksjonsleder Thor Midteng har

representert Naturvernforbundet i Levende skog. Han vedgår at han har vært skeptiske til å delta i arbeidet ut fra faren for å bli brukt som miljøalibi for et opplegg som ikke blir optimalt miljømessig.

– Men det har vært viktig å bidra til et kompromiss som betyr en heving av skogbruket i forhold til dagens nivå. Det er det nå tilrettelagt for, sier han.

Midteng er ikke i tvil om at Levende skog-standardene gir et bedre skogbruk

en hvis man følger dagens gjeldende skoglov.

– Skogloven bygger på «frihet under ansvar» prinsipp, og det overordnede målet der er hensynet til økonomi; derunder lønnsomhet for eier og jevn tilførsel av råstoff til industrien. I Levende Skog er de økologiske hensyn blitt tillagt langt større vekt, slår han fast.

Kan miste troverdighet

Likevel er ikke Midteng overbevist om at de 25 standardene får like god effekt som forventet. Det er fordi han mener Levende skogs opplegg for sertifisering av skogbruket etter standardene er for dårlig.

Det finnes nemlig to måter å bevise at man driver etter bærekraftige prinsipper – en enkel måte og en mer krevende. Den enkle veien, nemlig å sertifisere etter ISO-systemet, betyr at skogeierne selv velger hvilket nivå de legger egen forbedring av skogbruket på. Et slikt system tar etter miljøbevegelsens syn ikke godt nok vare på naturverdiene i skogen.

– Dermed mister også standardene og sertifiseringen mye av sin troverdighet, sier Midteng.

Krever nøytral tredjepart

For å få miljøbevegelsens videre velsignelse, er det et ufravikelig krav at også selve skogbehandlingen sertifiseres.

– Det eneste troverdige systemet for dette er det internasjonale Forest Stewardship Council (FSC). FSC's sertifiseringssystemer er laget spesielt for å oppnå en økologisk akseptabel skogforvaltning, sier Midteng.

Han mener det vil kreve en viss tilpasning av Levende Skog-standardene for at de skal bli godkjent av FSC, men at det arbeidet som allerede er gjort er et godt utgangspunkt.

– Først når vi kan sertifisere norsk skog etter en FSC-godkjent standard, vil det skapes tillit i internasjonal sammenheng. Mye av vitsen med Levende Skog faller bort når vi har utarbeidet standarder for god skogsbehandling, men ingen forpliktelser til å følge dem, sier Midteng. □

– Imponerende arbeid

– Jeg er imponert over den brede enigheten om bærekraftig skogbruk som er oppnådd i Norge. Arbeidet kan utmerket godt danne

Timothy Synnott: – Levende skog en demokratisk prosess.

utgangspunkt for å få FSC-sertifisering, sier Timothy Synnott, leder for Forest Stewardship Council (FSC).

Synnott er imponert over den lange og grundige prosessen bak Levende

Skogs standarder for bærekraftig skogbruk. Han er også mektig imponert over den bredden av organisasjoner som har deltatt i Levende Skog. Men om standardene er gode nok, vil han ikke kommentere.

– Jeg har kun fått en rask presentasjon av opplegget. Det ser unektelig bra ut, men jeg har for snevre kunnskaper om både norsk skogbruk og innholdet i Levende Skog til å vurdere hvorvidt de er gode nok til å få FSC-status, sa FSC-sjefen til Natur & miljø da han var i Norge for kort tid siden.

– Hva må til for å eventuelt gi ordningen FSC-godkjenning?

– For det første må

definitivt flere av organisasjonene som står bak Levende Skog bli medlemmer av FSC. Det er et krav vi har. Noen tilpasninger og forbedringer i forhold til våre kriterier må sikkert gjøres. Utover det blir det nødvendigvis ikke mye jobb, sier Synnott.

– Du tror altså de bakgrunnstall, registreringer, og utredninger Levende Skog har gjort kan være grundige nok FSC-godkjenning?

– Uten å kjenne innholdet detaljert; ja det vil jeg tro. Dessuten har Levende Skog vært langt mer åpen og demokratisk enn liknende prosesser i andre land. Det er utvilsomt et stort pluss.

Natur til glede og undring

Tekst: SIGMUND HÅGVAR Foto: JØRN BØHMER OLSEN

Kvaliteter

I vårt indre ligger det et felt av uforklarlig energi. Her er ingen tall, ingen logisk argumentasjon, intet samlested for vitenskapens data, av forgjengelige ting.

Men likevel: Her er vår største rikdomskilde.

Her bor glede, godhet, toleranse; her bor ydmykhet og innsikt. Her er livsviljens bolig, her er livets kvaliteter gjemt.

Har vi omsorg for vårt indre? Gir vi næring til det senter som bestemmer fargen på vårt liv?

Fyll kilden opp! Skap et overskudd som vi og verden trenger!

Fyll kilden opp med sommerfuglens farger! Fyll den opp med vinterskogens stillhet – med vårens nye dufter og svartrostens toner.

Fyll kilden opp med ærefrykt for alt liv, med tid til ettertanke, og en styrket vilje til å være god.

Situasjonen i Naturvernforbundet

Av ERIK SOLHEIM, leiar

Mange medlemmer har lurt på kva som har hendt i Naturvernforbundet denne våren. Sentralstyret er klar over at mange har etterlyst direkte informasjon om utviklinga. Eit brev til alle medlemene kostar over 110 000 kroner, og sentralstyret kom til at det var for dyrt i ein så alvorleg økonomisk situasjon som forbundet er i.

Det grunnleggjande vilkåret for å unngå konkurs – at drifta går med overskot – er vi i ferd med å nå

Og etter at Heidi Sørensen trekte seg som leiar 12. mai var det for seint å få ut informasjon i nr to av Natur&Miljø magasin. Bladet var ferdig produsert.

Ved utgangen av 1997 hadde forbundet ein negativ egenkapital på 7,4 millioner kroner. Omsetninga i 1997 var på 23 millionar. Ein del av TV-aksjonsmidlane var brukt til andre ting, og vi må skaffe nye pengar for å gjennomføre dei prosjekta som vi har lova det norske folk å utføre. At forbundet skulle gå konkurs var ein høgst reelt trugsmål.

For å kunne drive vidare, måtte vi først av alt få driftskostnadene ned på eit nivå som ligg under dei inntektene vi kan rekne med. dette har kosta harde

nedskjeringar. Sekretariat er i skrivande stund omlag halvert sidan først i mai. Dei aller fleste som sluttar har sagt opp sjølv. I tillegg til nedgangen i personalkostnadene har vi redusert andre driftsutgifter til eit minimum. Dette arbeidet held fram, m.a. for å få lågare husleige.

Etter vedtak i landsstyret 21. juni har vi nå ein likviditetssituasjon framover som det ser ut til at vi kan bere, med unnatak for september. For å komme over denne månaden treng vi ekstra inntekter. Vi meiner nå at det kan vi be om, fordi pengane vil gå til å halde forbundet i live.

Det grunnleggjande vilkåret for å unngå konkurs – at drifta går med overskot – er vi i ferd med å nå. Dette inneber likevel ikkje at nokon kan garantere at forbundet overlever. Vi har ikkje ordna opp med kreditorane.

Den 14. mai ba vi om betalingsutsetjing for all gjeld opparbeidd per 13.5. Det var då utsikter til at vi kunne få ein ekstra stønad frå Miljøverndepartementet. På grunn av uklare forhold omkring tv-aksjonsmidlane, tok regjeringa ikkje standpunkt til søknaden. Vi var dermed ikkje i stand til å innfri noko av dei eldre krava.

Den største kreditoren er Natur og Ungdom, som vi skuldar eit likviditetsslån frå 1997 og tilskot som dei har krav på etter tidligare vedtak, til saman bortimot ein million kroner. Vi skuldarrundt to millionar til eksterne leverandørar av varer og tenester. Dei fleste av desse – som er bortimot 270 i alt – er relativt små kreditorar.

Dette inneber at det er mange usikre faktorar i grunnlaget for å handtere den eksterne gjelda. I tillegg har heller ikkje fylkeslaga fått det dei skal av kontigentoverføring dette året. Til saman utgjør dette ei gjeld på vel seks millionar kroner, om vi held tv-aksjons-pengane og nokre andre øyremerkte prosjektmidlar utanom.

Sentralstyret vil ha klart eit framlegg til gjeldsordning innanmidten av august. Det er klart at vi lever på nåde frå kreditorane, og før vi kan få ei eller anna avtale med dei, vil situasjonen vere usikker.

Eit gledeleg moment er at fleire har sagt seg villege til å stille opp for å hjelpe forbundet økonomisk. Dette gjeld både einskildpersonar og verksemdar. Men rimeleg nok vil dei ikkje kaste pengar inn i noko som kan bli eit konkursbo, og vi augner nå altså ei løysing på den situasjonen ved at vi er på veg mot ei drift som kostar mindre enn vi tener.

For naturvernarbeidet i forbundet har det sjølv sagt store konsekvensar å måtte redusere drifta så kraftig. Dette gjeld ikkje berre sentralt. Fleire fylkeslag har fått store vanskar fordi kontigentoverføringane ikkje kjem i tide. Også lokallag har lidd under mangel på pengar som dei har krav på.

Sentralstyret vil prøve å gjennomføre arbeidsprogrammet frå landsmøtet i fjor så langt det er mogeleg. situasjonen krev at vi tenkjer ut andre måtar å gjere det på enn det som var mogeleg med eit større sekretariat. Kanskje kan interesserte fylkeslag få meir ansvar for arbeid som nå har lege sentralt? Vi bør truleg tenkje meir på å utvikle nettverk av frivillige i heile organisasjonen.

Vår eigenart som miljøorganisasjon er knytta til eit folkeleg engasjement og stor innsats frå mange i våre fylkes- og lokallag. Vi oppmodar interesserte om å melde ifrå, slik at vi i lag kan gå laus på desse oppgåvene utover hausten, når vi venteleg har fått unna dei mest akutte økonomiske vanskaner og kan vite at vi overlever. □

Eit gledeleg moment er at fleire har sagt seg villege til å stille opp for å hjelpe forbundet økonomisk

Norges Naturvernforbund

Postboks 6891 St. Olavs plass
0130 Oslo, Norge
Besøksadr.: Hammersborg Torg 3, Oslo
Tlf: 22 99 33 00
Faks: 22 99 33 10
e-post: naturvern@sn.no
Internett: <http://www.ngo.grida.no/naturvern>
Medlemskontingent:
Personlig medlem (inkl. Natur & Miljø) kr 250,-
Pensjonister (inkl. Natur & Miljø) kr 150,-
Livsvarig medlemskap, kr 4000,-
Medlemmer av Norges Naturvernforbund er automatisk medlem av det lokal- og fylkeslag vedkommende sokner til

Naturvernforbundets fylkeslag:

Naturvernforbundet i Østfold:
Leder: Tore Hoel, Øbergvn. 44,
1793 Tistedal. Tlf: 69 19 20 11 (p),
69 11 73 59 (a). Fylkessekret.:
Cathrine Schei. Kontoradr.:
Torbjørnsens gt. 8, Fredrikstad.
Tlf: 69 31 49 80. Faks: 69 31 85 27.
Postadr.: Boks 1151, 1631 Gamle
Fredrikstad.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus:
Leder: Helene Bank, Dagsvei 2,
1450 Nesoddtangen. Tlf: 66 91 33 40.
Daglig leder: Gjermund Andersen.
Kontor- og postadr.: Mandalsvn. 120,
0461 Oslo. Tlf: 22 38 35 20.
Faks: 22 71 63 48. e-post:
noa@sn.no
Naturvernforbundet i Hedmark:
Leder: Arve Fossen, 2500 Tynset.
Tlf: 62 48 22 10.

Naturvernforbundet i Oppland:
Leder: Thomas Klevmark,
2743 Harestua. Tlf: 61 32 35 13.
Kontoradr.: Løkkagt. 23, Lillehammer.
Tlf: 61 26 00 81. Faks: 61 26 08 58.
Postadr.: Boks 368,
2601 Lillehammer.
Naturvernforbundet i Buskerud:
Leder: Knut Peder Lottrup,
Korvaldvn. 65, 3050 Mjøndalen.
Tlf: 32 87 58 59. Fylkessekret.:
Per Øystein Klunderud. Kontor-
og postadr.: 3322 Darbu.
Tlf: 32 75 05 04. Faks: 32 82 52 49.

Naturvernforbundet i Vestfold:
Kontaktperson:
Fylkessekret. Bernt Bakkevik. Kontor-
og postadr.: Håkon Gamlesgt. 6,
3111 Tønsberg. Tlf: 33 31 56 70.
Faks: 33 31 56 10.
Naturvernforbundet i Telemark:
Leder: Jon Ingebreitسن, Lønnemoen,
3853 Vrådal. Tlf: 35 06 61 39.
Fylkessekret.: Ingrid Sørgaarden.
Kontoradr.: Stasjonsvn, Hjuksebo.
Tlf: 35 95 74 08. Faks: 35 95 76 20.
Postadr.: Rute 20/28, 3670 Notodden.

Naturvernforbundet i Aust-Agder:
Leder: Geir M. Koen, Heimdalsvn. 7,
4800 Arendal. Tlf: 37 02 68 69. e-
post: gmik@pmddata.no. Kontoradr.:
Klevgt. 1, Arendal.
Tlf/Faks: 37 02 79 44. Postadr.:
4934 Nissgrenda
Naturvernforbundet i Vest-Agder:
Leder: Torbjørn Fredriksen,
Gronjølvn. 33, 4500 Mandal.
Tlf: 38 26 13 49. Kontoradr.:
Tollbugt. 10, Kristiansand.
Tlf: 38 02 57 66. Faks: 38 02 46 33.
Postadr.: Boks 718,
4601 Kristiansand.

Naturvernforbundet i Rogaland:
Leder: Aastein Aase, Vestlvn. 8,
4300 Sandnes. Tlf: 51 62 59 81.
Fylkessekret.: Ingvald Erga. Kontoradr.:
Lokkevn. 45, 4008 Stavanger.
Tlf: 51 52 88 11. Faks: 51 52 88 15.
e-post: nir@sn.no. Postadr.:
Boks 441, 4001 Stavanger.
Naturvernforbundet i Hordaland:
Leder: Eero Olli, Lyngbovn. 99,
5031 Laksevåg. Tlf: 55 34 00 41. e-
post: eero.ollii@isp.uib.no.
Fylkessekretær: Edvard Sandvik.
Kontoradr.: Jacobsfjorden, Bryggen,
Bergen. Tlf: 55 31 38 51.
Faks: 55 31 53 92. Postadr.:
Boks 1201, 5001 Bergen.

Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane:
Leder: Eli Heiberg, 5880 Kaupanger.
Tlf: 57 67 81 71. Faks: 57 82 38 73.
Kontoradr.: Hafstavn. 42, Førde.
Postadr.: Eli Heiberg,
5880 Kaupanger.
Naturvernforbundet i Møre og Romsdal:
Leder: Ola Fremo, Lillelvkn. 11,
6400 Molde. Tlf/Faks: 71 21 66 92.
Fylkessekret.: Gunn Fiske. Kontoradr.:
Kirkebakken 1-3, Molde.
Tlf: 71 21 87 00. Faks: 71 21 87 02.
Postadr.: Boks 153, 6401 Molde.

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag:
Leder: Martin Hofslil, Strandvn. 27b,
7042 Trondheim. Tlf: 73 50 55 04.
Fylkessekret.: Ottar Michelsen.
Kontoradr.: Munkegt. 27, Trondheim.
Tlf: 73 51 52 24. Faks: 73 51 27 27.
e-post: ottarm@stud.ntnu.no.
Postadr.: Boks 706, 7001 Trondheim.
Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag:
Leder: Per Ratberg, Øvergata 11,
7670 Sakshaug. Tlf: 74 15 38 01.
Kontoradr.: Skolegt. 12, Steinkjer.
Tlf: 74 16 99 56. Faks: 74 16 22 84.
Postadr.: Boks 132, 7701 Steinkjer.

Naturvernforbundet i Nordland:
c/o NNV org. avd. postboks
6891 St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Naturvernforbundet i Troms:
Leder: Ragnar Grape,
Borgemester Eldemsgt. 3,
9009 Tromsø. Tlf: 77 68 99 69.
Fylkessekret.: Svein Anders Lie.
Kontoradr.: Skippergt. 11B, Tromsø.
Tlf: 77 68 99 60. Faks: 77 61 10 69.
Naturvernforbundet i Finnmark:
Kontaktperson: Dag T. Elgvin,
Tlf: 78 43 20 11.
Postadr.: Boks 1176, 9500 Alta.

Barettshavkontoret:
Kontaktperson: Gunnar Album.
Tlf: 75 77 84 10. Faks: 75 77 84 74.
Postadr.: Boks 10, 8082 Leines. e-
post: gunnaral@sn.no
Natur og Ungdom:
Leder: Silje Schei Tveitdal.
Tlf: 22 36 42 18. Faks: 22 20 45 94.
Kontor- og postadr.: Torggt. 34,
0183 Oslo. e-post: natung@sn.no

NIJOS Norsk institutt for jord- og skogkartlegging
Raveien 9, Postboks 115, 1430 Ås.
Telefon 64 94 97 00 Telefaks 64 94 97 86

Befolkningens livsgrunnlag og velferd forutsetter en bærekraftig bruk av naturressursene. NIJOS bidrar til dette gjennom innsamling og formidling av data om ressursgrunnlaget i inn- og utmark. Gjennom NIJOS får samfunnet tilgang på informasjon og kompetansetjenester som er nødvendige for å sikre en bærekraftig forvaltning og bruk av naturen til:

- Matvare- og virkeproduksjon som dekker grunnleggende behov for mat og husly
- Et rent og variert naturmiljø for trivsel og god helse
- Jord, skog og landskap som basis for verdiskaping
- En kunnskapskilde og et pedagogisk hjelpemiddel

Aspen 2-taktsbensin – helsetilpasset for deg

Ikke noe bly, aromater, toluen eller bensen. Aspen 2-taktsbensin er fri for disse stoffene som er ekstremt farlige for deg og miljøet. Med Aspen 2-taktsbensin går motor- og ryddesagen, gresstrimmeren og mopeden dessuten enda bedre og holder lengre.

ASPEN PETROLEUM AB, Nils Hansens vei 6, 0667 OSLO. Tel 22 63 07 40. Fax 22 64 19 02

Aspen har en tilsvarende helse- og miljøtilpasset 4-taktsbensin for gressklippere og jord- og snøfresere.

Aspens helse- og miljøtilpassede bensiner finner du hos din nærmeste motorsagforhandler.

L•F•R• LANDBRUKETS FORSØKSRINGER

Sagabygget, 1432 Ås, Tlf.: 64 97 21 00
Fax :64 97 21 10, E-post:lfr@lfr.no

Forsøksringene er det viktigste systemet for lokal forsøks- og rådgivingsvirksomhet innen planteproduksjon. Vi tilbyr rådgiving innen:

- Planteproduksjon
- Miljø- og ressursplanlegging
- Biologisk mangfold og skjøtsel av kulturlandskapet
- Økologisk landbruk
- Utnyttelse av gardens ressurser
- Gjødseplanlegging

LANDBRUKSDEPARTEMENTET

Skog og klima

Skogbruk og bruk av tre for å motvirke klimaendringer

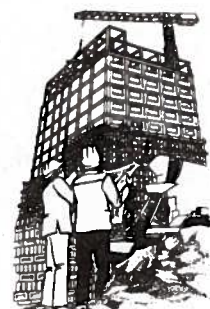
I 1995 bandt den norske skogen nær 14 millioner tonn CO₂ som er mer enn 1/3 av det totale CO₂-utslippet i Norge fra fossilt brensel. Større skogproduksjon, mer bruk av trevirke i stedet for mer energikrevende materialer, samt større satsing på bioenergi er tiltak som vil bidra til å forsterke den gunstige klimaeffekten gjennom økt CO₂-binding og reduserte utslipp. Oppbygging av skogressurser og økt bruk av treprodukter vil redusere CO₂-konsentrasjonen i atmosfæren og vil dermed bidra til å avdempe drivhuseffekten.

Dette skjer på følgende måter:

- **Trær som vokser tar opp CO₂ og lagrer det som karbon**
- **Bruk av trematerialer binder CO₂ i lang tid**

Økt satsing på skogbruk og bruk av trematerialer bidrar samtidig til å opprettholde skogen som ressursgrunnlag for kommende generasjoner og at en større del av det framtidige forbruket kan baseres på fornybare ressurser. Dette vil også bidra til å bevare skogsområdene med tanke på det biologiske mangfoldet og som kilde for rekreasjon.

Opplysningen kommer fra en rapport som omhandler skog og treprodukters potensiale til å dempe klimaendringer. Rapporten er utarbeidet for Landbruksdepartementet av ei arbeidsgruppe med representanter for Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Olje- og Energidepartementet og Statens Forurensningstilsyn.

Veidekke er en av Norges ledende entreprenørbedrifter med virksomhet innen bygg, anlegg, asfalt og eiendom. Veidekke er engasjert i internasjonale prosjekter i og utenfor Europa.

Veidekke legger vekt på å være en god rådgiver og en pålitelig samarbeidspartner. Selskapets kompetanse og finansielle styrke gir sikkerhet for profesjonell gjennomføring av de prosjekter Veidekke engasjerer seg i.

VEIDEKKE Postboks 3
1361 Billingstad

ROGALAND
FYLKESKOMMUNE

arbeider bl.a. med disse miljøsakene:

- AKSJON JÆRVASSDRAG
- AVFALLSPLAN FOR ROGALAND
- SYKKELTURISME

Norsk institutt for skogforskning
Norwegian Forest Research Institute

Norsk institutt for skogforskning (NISK) skal være en ledende kunnskapsleverandør for myndighetene, næringslivet og allmennheten i arbeidet for en bærekraftig forvaltning av skogressursene.

NISK skal gjennom forskning og utviklingsarbeid styrke det vitenskapelige grunnlaget for forvaltning av skogressursene, verdiskaping basert på skog og miljøinnsats i skog.

NISK er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruksdepartementet.

Norsk institutt for skogforskning (NISK)

Høgskoleveien 12, 1432 Ås
Tlf 64 94 90 00 - Fax. 64 94 29 80

Natur & miljø

Et aktuelt annonsemedium?

78% av våre 60 000 lesere har utdanning på universitets-/høgskolenivå.
60% har sitt daglige virke i staten, kommuner, forskningsinstitusjoner og utdanningsinstitusjoner.
83% befinner seg i aldersgruppen 25–54 år.

Felles for dem alle er miljøinteressen.

Med dette som utgangspunkt burde Natur & Miljø være høyaktuelt for dem som selger varer eller tjenester til det offentlige. Like aktuelt burde det være å annonsere her om en er på jakt etter personer med miljøbakgrunn/interesser.

Ta gjerne kontakt med en av våre konsulenter på **tlf. 22 71 92 20** om du ønsker ytterligere opplysninger om vår leserundersøkelse eller annonsemuligheter.

Premieoppgave

Dasker til dem

D Y R E B A R N

Vi fyrer løs med åtte spørsmål om dyr og barna deres. Svarene finner du rundt omkring på siden. Det du må gjøre er å finne riktig svar til spørsmålene. Sender du kupongen til oss, er du med i trekningen av 10 bøker om Blekkulf og vennene hans. Lykke til!

1 Kan du navnet på to dyr som føder kalver?

2 Hva kalles sommerfuglen før den blir voksen?

Den luner andre fugler til å passe på gjøken.

4 Hva var frosken da den var mindre?

5 Hva gjør elefantmoren når barna er uskikkelige?

6 Hva ser tigerungen når den blir født?

7 Hvorfor legger gjøken egg i andre fuglers rede?

8 Hvor mye veier en elefantbaby?

3 Fjellreven føder mange barn. Hva kalles de

om 90 og 100 kilo. (Du veide helt sikkert ikke mer enn 6 kilo....)

- 1 Svar:
- 2 Svar:
- 3 Svar:
- 4 Svar:
- 5 Svar:
- 6 Svar:
- 7 Svar:
- 8 Svar:

Du trenger bare å ha fem riktige svar for å vinne!

Ja, jeg vil bli miljødetektiv. Se informasjon til høyre,
 Navn:
 Adresse:
 Postnr:
 Poststed:
 Fødselsdato og -år:
 Foresattes underskrift:

Porto
betalt

SVARSENDING
Avtalenr. 152220/21

Blekkulfs
Miljødetektiver

Grünerløkka postkontor
0505 Oslo

Blekkulfs miljødetektiver er Norges eneste miljøvernklubb for barn. Sammen med Blekkulf og vennene hans kan du jobbe for ren luft, rent vann og ren natur. Som medlem i klubben får du medlemsblader med spennende lesestoff om dyr, natur og miljø og oppgaver du kan løse selv. Noen ganger får du også plakater eller noe annet spennende. Medlemskapet koster 125 kroner, og vi starter med å sende deg et velkomstbrev med blant annet blader, klistremerker og en kul Blekkulf-pin.

Slik laget vi Ekofisk!

*I august 1998 åpner vi det nye Ekofiskanlegget. Det består av en brønnhodeplattform og en prosess- og transportplattform samt en vesentlig omlegging av rørdningsystemet.
Ekofisk - en ny æra.*

Begynnelsen

Phillips har levert olje og gass fra Ekofisk i nærmere 30 år. Verdiskapingen har vært enorm for selskapet og nasjonen. 895 milliarder 1997-kroner lyder de samlede inntektene på. Stigende driftskostnader, innsyning av havbunnen og strengere krav til sikkerhet gjorde at vi for fem år siden startet gjenutviklingen av Ekofisk.

Gjennomføringen

40 000 mennesker fra 400 firma i 9 land har utført oppdraget. Brønnhodeplattformen Ekofisk 2/4 X og transport- og prosessplattformen Ekofisk 2/4 J er ferdigstilt i henhold til planen. Rørledninger er lagt om og samlet på Ekofisk 2/4 J. Gamle og nye systemer er koplet sammen.

Resultatet

Åpning i august 1998. Konesjonstiden er utvidet til 2028. Og vi ser muligheter enda lenger. Utnyttelsesgraden er økt til 44 prosent. CO₂-utslippene er redusert med 40 prosent og NO_x-utslippene med hele 60 prosent. Verdiskapingen på Ekofisk fortsetter inn i framtiden. Ekofisk er, og vil fortsatt være, svært matnyttig for nasjonen.

Velbekomme og velkommen til vår ONS- stand E 530

PHILLIPS PETROLEUM COMPANY NORWAY